BELGIË-BELGIQUE
P.B.
9099 GENT X
BC 5903

BASTT vzw

oistat

PROSCENIUM

Tijdschrift - Toegelaten gesloten verpakking BC 5903
Afgiftekantoor Gent 9099
Erkenningnummer P 309560

TIJDSCHRIFT VOOR
THEATERTECHNIEK
THEATERARCHITECTUUR
SCENOGRAFIE

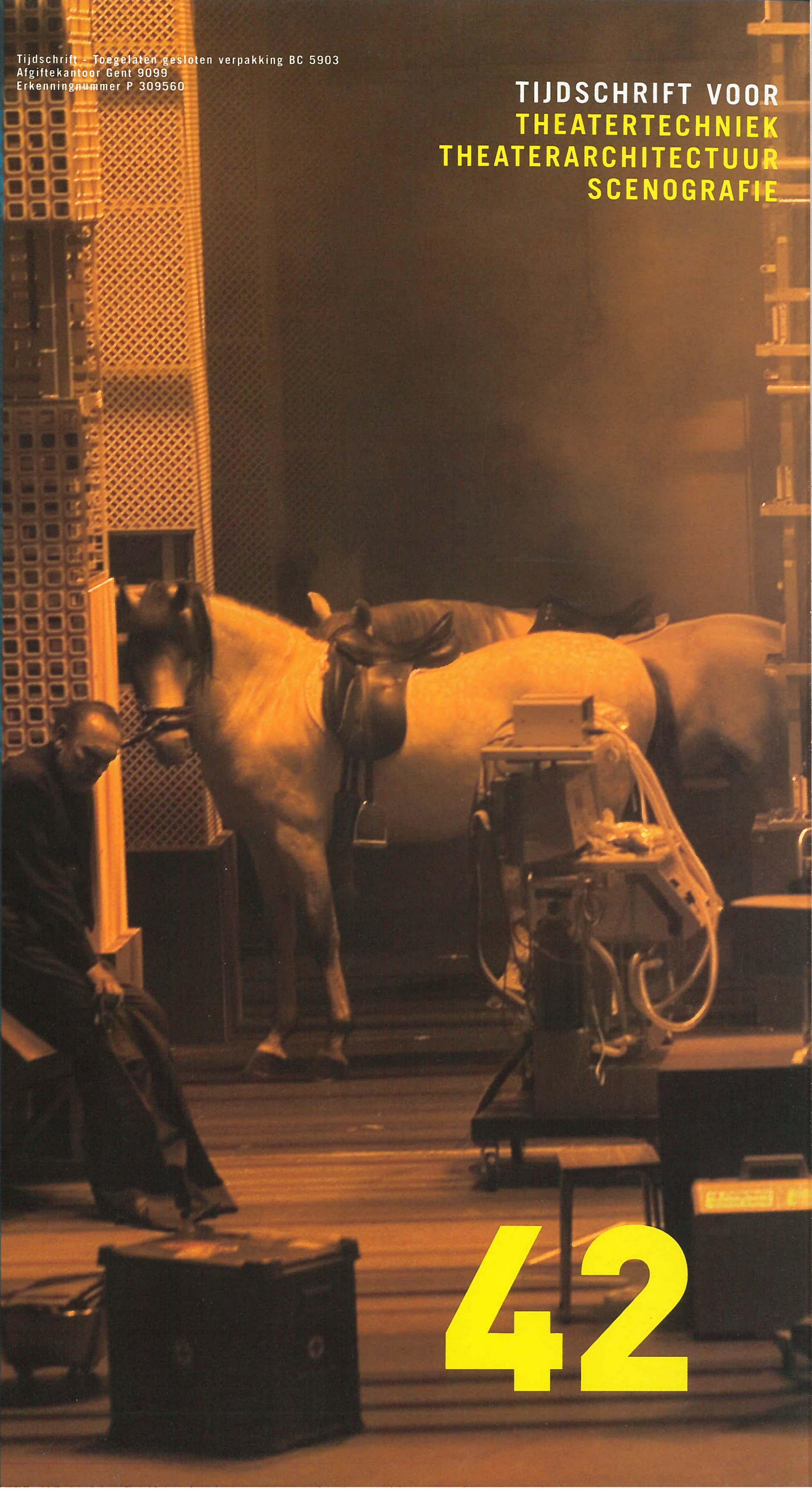

42

vzw BASTT
Azalealaan 30
B-1030 Brussel

Driemaandelijks
Jaargang 11
maart-april-mei 2007

AMPCO BELGIUM
Creative Audio Solutions

- Pasklare oplossingen voor elk project
- Advies, ontwikkeling en realisatie
- Technische ondersteuning en opvolging
- Bekabeling
- Akoestische studie

Hoek 76 Unit 72
2850 Boom
Tel: 03/844.67.97
Fax:03/844.67.46
Contact: Steven Kemland
e-mail: steven@ampcobelgium.be

AMINA • APHEX • ASL • AUDIO-TECHNICA • BOSCHMA CASES • CREST • DAD • DIGIDESIGN-VENUE • FREEFLOAT
FURMAN • MARTIN AUDIO • MIDAS • MOTU • MULTISMART • PEAVEY • POWERSOFT • QUESTED • RADIAL
RENKUS-HEINZ • SONIXELL • TRACE ELLIOT • VARIPHONE • WISYCOM • XTA

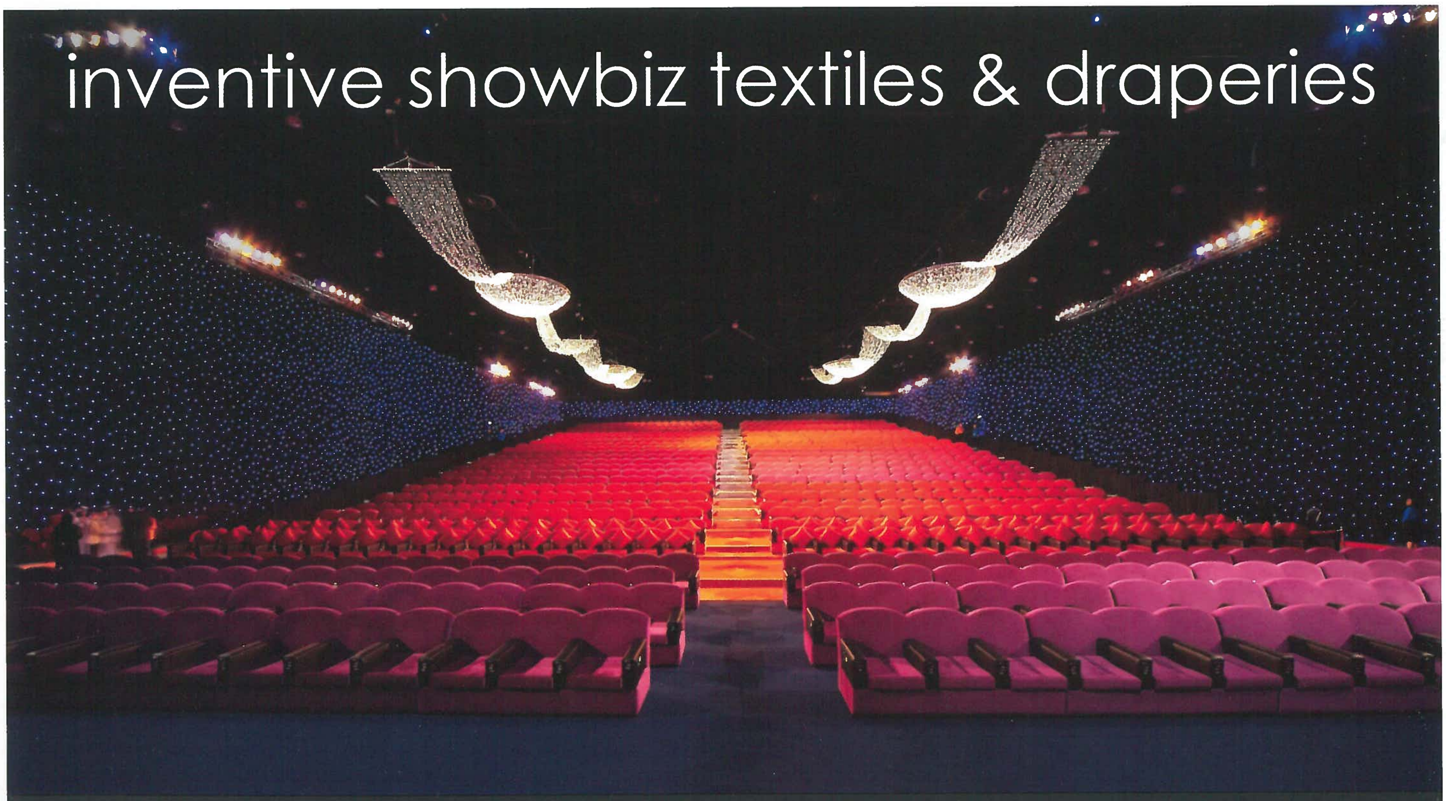

Evenement: Dubai International Filmfestival 2006
Locatie: Madinat Arena
Design: W. Lunardi
Productie: Gearhouse Staging Connections
Materialen: Velvet Puccini, Velvet Rio Zwart/Zilver, Spunpaper, Juncko, LurexVoile, Projectiefolies, RGB sterrendoeken en railsystemen door ShowTex.

ShowTex
www.showtex.com

**DRIEMAANDELIJKS
TIJDSCHRIFT VOOR
THEATERTECHNIEK
THEATERARCHITECTUUR
SCENOGRAFIE**

**Jaargang 11
Nr. 42 - maart 2007**

Proscenium is een publicatie van
BASTT
Belgische Associatie
van Scenografen en Theatertechnici vzw
aangesloten bij OISTAT

*Secretariaat, redactie,
correspondentie, advertentie*
Azalealaan, 30
B-1030 Brussel
tel.: 02 215 08 52
fax: 02 241 44 76
e-mail: proscenium@bastt.be, bastt@bastt.be
website : www.bastt.be

Hoofdredactie
Rose Werckx

Werkten mee aan dit nummer:
Wietse Bovri
Yves De Bruyckere
Emma De Kimpe
Tanya De Roey
Luc Dhooghe
Ivo Kersmaekers
Jerôme Maeckelbergh
Sieber Marly
Geert Torfs
Ive Vandefonteyne
Rose Werckx

Cover

Das Rheingold
© foto Annemie Augustijns

Druk
Sintjoris - Nevele

Vormgeving
www.brusselslof.be

Prijs per nummer: 5,00 €
Abonnement (4 nrs.): 18,00 €
Bank: 402-5525161-38 van BASTT vzw
Buitenland
Prijs per nummer: 7,00 €
Abonnement (4 nrs.): 25,00 €
IBAN: BE24 4025 5251 6138
BIC: KREDBEBB

Teksten, foto's en illustraties
mogen enkel worden overgenomen
mits voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijke uitgever
Jan Strickx
Steenweg op Aalst, 134 c
B-9308 Hofstade-Aalst

Adverteerders:
AMPCO Belgium - AMPTEC Stage Studio Technology - CANDELA - EVDV Trade - JEZET SEATING - JOYSTICK Audio - PHLIPPO Showlights - RODEN STAAL - SENNHEISER Belux – SERVIO – SHOWTEX – SHOWTECH PROJEKT - STAKEBRAND - TTAS - VERBIEST

INHOUD

05

Theaterarchitectuur
ZWERFTOCHTEN

Theaterarchitectuur op wielen

14

Theatertechniek
HET SPEL VAN WATER EN VUUR

Special effects bij de K3-tour

16

Verslag
BASTT CONTACTDAG IN DE VLAAMSE OPERA - GENT

18

Scenografie
WIETSE BOVRI : HET GEHEEL IS MEER DAN DE SOM VAN DE DELEN

23

Opleidingen
DE SCENO-ROTOR

Deelname Belgische opleidingen aan de PQ07 en hun programma's

28

Interview
TWEEBAND

De start van een reeks interviews omtrent dilemma's in de theatersector

Verder
BASTT NIEUWS – VARIA

Joystick

JOYSTICK AUDIO BVBA Raf Lenssens consulting

GELUID VOOR THEATER

*Advies van een specialist met ervaring in theater persoonlijke begeleiding

*Voorstel totaal-project of losse apparatuur

*Opleiding, vorming, cursus geluid in uw eigen theater

VERKOOP VAN TOPMERKEN AUDIO

Soundcraft, Midas, Sennheiser,
Lexicon, Meyer Sound , BSS
Tascam, Neumann, AKG, Shure, RPG, DPA
dbx, Klark Teknik, d&b
Multikabelsystemen,
....etc...

contacteer: Raf Lenssens
Joystick audio Luchterenstraat 25 A 9031 Drongen
Tel: 09/2363718 Fax: 09/2363719
GSM: 0475/669849 joystick@skynet.be
www.joystick.be

SERVIO NV

Specialist in uw volledige theateruitrusting, zowel voor nieuwbouw als voor kleine of grote renovaties.

Wij bieden U geïntegreerd of afzonderlijk:
metalen draagstructuren, loopbruggen, beweegbare podia, elektrische trekken (van prijsgunstige tot snelle computergestuurde systemen), ...
alsook de bijkomende benodigdheden: doeken, horizonts, danstapijten, ...

Aarzel niet voor vrijblijvende inlichtingen en raadgevingen.

Brugsesteenweg, 545
B-8800 Roeselare
www.servio.be

Tel. + 32 (0)51 24 00 96
Fax + 32 (0)51 21 04 92
servio@skynet.be

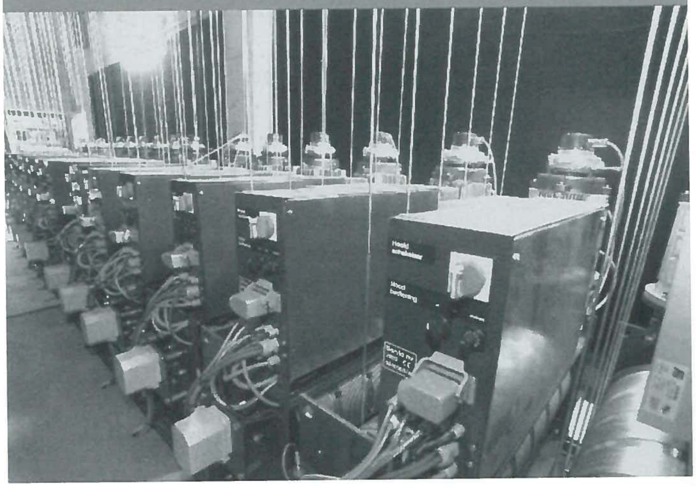

CANDELA
LIGHT TECHNOLOGY

CANDELA BVBA • HOEK 76 UNIT 74 • 2850 BOOM
TEL 03 880 60 10 • FAX 03 880 60 11
WWW.CANDELA.BE
CONTACT: GEERT CUSTERS
GSM 0475 602 008 • GEERT.CUSTERS@CANDELA.BE

VARI*LITE®
Exclusief distributeur Benelux

Distribution of professional lighting equipment

Service and support

"Intelligent" lighting for theatre and projects

Exclusive distribution

ARKAOS • ARTISTIC LICENCE • E:CUE • ETC • IES • LIGHTWAND • LITEC LODESTAR • MANFROTTO • MA LIGHTING • MAJOR • PR-LIGHTING RAINBOW • ROSCO • TRAXON • VARI*LITE • WIRELESS DMX

Distribution

GE Lighting • Osram • Philips

Z WERFTOCHTEN

THEATERARCHITECTUUR OP WIELEN

LUC DHOOGHE

Toen Prometheus het vuur overhandigde aan de mensen, bracht hij hen ook de kennis bij, de technische kunde, de macht over de materie. Het liet mensen dromen van nieuwe toepassingen, gebruiksmogelijkheden en betekenissen. Het wiel dat om een as draait, is een van de vernuftigste uitvindingen geweest, zo'n 5000 jaar geleden. Dank zij deze uitvinding werd de mens mobieler. De eerste voertuigen waren wellicht strijdwagens, en bij overwinning stonden ze al gauw symbool voor triomf en zege. Later werden voertuigen gebouwd als transportmiddel, voornamelijk gebruikt bij de landbouw. Tot in het begin van de twintigste eeuw gebeurden de verplaatsingen van reizende gezelschappen nog met paard en kar. Het Vlaamse Volkstoneel van Johan De Meester vervoerde in de jaren twintig de decors per spoor, vandaar ook het gebruik van geschilderde doeken, die men kon oprollen. Reisvoorstellingen geven, is tot vandaag nog een arbeidsintensieve aangelegenheid, vooral als men moet spelen in slecht geconcipieerde of ingerichte zalen. Firmin Gémier[1] indachtig, verkiezen heel wat theatermakers toch nog steeds om met de voorstellingen naar de mensen te trekken. Door middel van hedendaagse technieken en nieuwe spelconcepten trachten ze hiervoor adequate oplossingen te bedenken. Is de acteur dan toch een zwerver van nature?

Karikatuur van "De wagen van Thespis", met Piscator en zijn acteurs Tekening van Karl Arnold, 1928

De wagen van Thespis

Men zegt dat Thespis vanuit zijn geboorteplaats Icaria op rondreis vertrok met zijn koor en al zijn bezittingen in een wagen, waarvan de vloer en de achterklep een geïmproviseerd toneel konden vormen[2]. Tijdens zijn omzwervingen van het ene festival naar het andere, bereikte hij uiteindelijk Athene en daar won hij - naar hem toekwam - als eerste een prijs op het pas ingestelde toneelfestival, de stedelijke Dionysia. Het verhaal dateert van 534 v.C. en, ook al is het historisch niet onderbouwd, kan men er toch de reizende 'theatermaker' in herkennen. In die periode was de tekstschrijver tegelijk dramaturg en regisseur. De Griekse dichter Thespis introduceerde waarschijnlijk als eerste de 'solo-acteur' in de functie van voorzegger en leider van het koor.
Bij Thespis is de wagen meer dan een technisch hulpmiddel om zich te verplaatsen. Hij wordt gebruikt om de personages, in dit geval Dionysos en de saters, - volgens de status die hen toekomt - het theater binnen te rijden tot voor het proscenium. De wagen staat symbool voor het eerbetoon dat de acteur toekomt en voor de dichterlijke verbeelding van de auteur-theatermaker.

Isabella's Triomf in Brussel, D. Van Alsloot 1615 Foto Moira Walters © Photob.

Praalwagen of instrument?

Vanaf de late middeleeuwen en de renaissance zien we de wagen in het stadsbeeld verschijnen ter gelegenheid van religieuze en profane feestelijkheden, ter ondersteuning van de kerkelijke en wereldlijke macht. Voorbeelden hiervan zijn de platte wagens met monumentale decors en *tableaux vivants*, waarmee men tijdens de *autos sacramentales* in Spanje in processie rondtrek t. En natuurlijk de praalwagens ter gelegenheid van de jaarlijkse ommegangen en blijde inkomsten in de 16de en 17de eeuw. Een exuberant voorbeeld van theatralisering van de openbare ruimte is "Isabella's triomf in Brussel", haar blijde inkomst in 1615: de opeenvolgende scenische uitbeeldingen op de wagens, als eerbetoon van de vorstin, maken van het plein een theaterstraat.
In het kader van stadsanimaties en theatermanifestaties in open lucht, geven in de tweede helft van de twintigste eeuw theatermakers aan deze ideeën een nieuwe inhoud. Gangmakers zijn groepen als Mass Moving op het einde van de jaren zestig en Royal de Luxe vandaag.[3]

The Magic of Time, J. Font, Catalonië 1992 © Creativo Fridor

Maar ook binnen het theatergebouw wordt vanaf het einde van de 16de eeuw het beeld van Thespis en zijn wagen terug opgenomen. In "Le Ballet de la Délivrance de Renaud" dat in de grote zaal van het Louvre in Parijs opgevoerd wordt in 1617, laat Tommaso Francini een op een wagen gemonteerd bos de centrale arena binnenrijden tot voor het toneel[4]. Tussen de bomen bevinden zich de soldaten die, begeleid door muziek, met koorzang en solo hun gesprek hebben met de kluizenaar. Als het platform weer is weggerold, zien de toeschouwers de dansers van het grote slotballet in

Voiture à la broche, Royal de Luxe 1987 © C. Theilmann

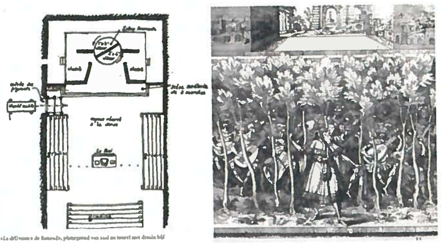

La délivrance de Renaud, Tommaso Francini, Paris 1617
Grondplan zaal, zicht op de wagen met gemonteerd bos

rijen boven elkaar zitten onder een baldakijn van gedrapeerde gordijnen. De zestienjarige Lodewijk XIII daalt van zijn troon en voegt zich bij de dansers, gekleed als triomferende Godefroy, symbool van verstand en begrip.
De 'wagen van Thespis' is inmiddels uitgegroeid tot een begrip, ook in het hedendaagse theater. Senne Rouffaer gebruikt hem in een voorstelling van "Hamlet" van Shakespeare (KVS 1971-72) als uitbeelding van het 'toneel op het toneel'. Serge Creuz voorziet hiervoor het toneel van een uitbouw in de zaal. Een hellend vlak zorgt ervoor dat de acteurs de scène op kunnen terwijl ze de wagen voortduwen.

De wagen als verrijdbaar podium

Boerenkermis, Pieter Balten 16de E.
© TIN / Photob.

In de 16de eeuw groeit ook het succes van de Commedia dell'arte: de komedianten trekken door gans Europa, en spelen op geïmproviseerde podia, of binnen de vorstelijke paleizen.
De theatermakers die niet op de ontvangst van de vorsten kunnen rekenen, trekken met hun voorstellingen tot bij het gewone volk van het ene marktplein naar het andere. De laadbak van een wagen bouwen ze om tot een rechthoekig volume waarvan een zijkant kan openklappen. In horizontale stand is hij met schragen ondersteund. Al of niet door een gordijn gescheiden van een achtertoneel, vormt het de speelvloer waarop ze de mensen vermaken met kluchten en satires, waarin ze de spot drijven met de machthebbers. Zo ontstaan op het einde van de middeleeuwen wagenspelen als "Die Cluyte van Playerwater", "De Klucht van Mie Gendarm", en andere.
Deze wagenspelen komen bij ons opnieuw in de belangstelling in de loop van de twintigste eeuw[5]. Herman Teirlinck bewerkt en regisseert "De Klucht van 't Playerwater" ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling in 1937, en Marc Bober laat het stuk opvoeren door amateurs op een rondtrekkende wagen n.a.v. het eeuwfeest van de KVS in 1977.

De Klucht van 't Playerwater, Brussel 1977
Archief AMVB

In die periode vormen zich specifieke gezelschappen die met een wagen op verplaatsing spelen, zoals de Playerwatercompagnie, maar ook het Franstalige Théâtre du Miroir onder de leiding van Hélène Paxinou. Met een kleurig beschilderde wagen trekt ze de aandacht op het festival van Spa in 1980. Enkele weken later brengt de compagnie "Kwiebe Kwibus" van De Ghelderode, op de parking naast de Basiliek van Koekelberg. Op de vrachtwagen is boven de laadruimte een horizontaal speelvlak aangebracht voorzien van ingebouwde luiken. Dit laat toe dat acteurs uit de vloer te voorschijn kunnen komen, evenals via de trappen die er bij de aanvang aan beide zijden tegen opgehangen worden. De artiesten kleden en schminken zich in de openlucht, zodat de laadruimte als ondertoneel bruikbaar is. Het speelvlak is relatief klein, maar het gezelschap is inventief genoeg om de ganse zone als speelruimte in te palmen. De acteurs spelen dus zowel op als rond de wagen.
Ten einde toch over voldoende verhoogde speelruimte te beschikken verbouwt de Puerto Rican Traveling Company uit New York in 1968 een vrachtwagen zo dat een van de zijvlakken in horizontale toestand kan gebracht worden en, voorzien van een ondersteuning, als podium kan dienst doen. Het is het begin van een reeks experimenten van omvormbare vrachtwagens en trailers in functie van theatervoorstellingen.

Théâtre du Miroir, Brussel 1980, Foto's Luc Dhooghe

Met de schouwburg op tournee

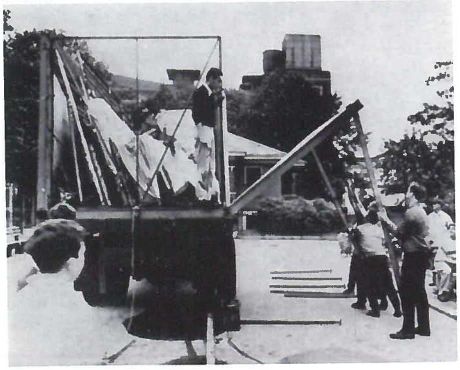

Puerto Rican Traveling Company, New York 1968
Archief L'Architecture d'Aujourd'hui 1970 (152)

Wie 'reisvoorstellingen' zegt, denkt onmiddellijk aan het netwerk van cultuur- en kunstencentra, dat instaat voor ontvangst en spreiding van de theatervoorstellingen. In de regel zijn deze instellingen uitgerust met alle nodige infrastructuur van zalen, technisch materiaal en personeel, zodat het bezoekende gezelschap alleen nog maar het decor, soms een mengtafel of speciale lichtapparatuur moet meebrengen. Voor de gezelschappen betekent het een besparing in tijd, transportkosten en arbeidsintensiviteit. Af en toe leidt dit aan beide zijden tot enige nervositeit en discussie tussen de technici. Dat een dergelijk systeem de standaardisatie en uniformiteit van

het medium in de hand werkt en dus rechtstreeks indruist tegen de zin van wat theater moet zijn, namelijk de spelregels bevragen, vindt men blijkbaar al lang niet erg meer. Ook schuilt steeds het gevaar om de hoek om als gezelschap uitgesloten te worden uit het circuit. "Cultuurcentra die als sluiswachters optreden", merkte ooit iemand op.
In de jaren zeventig en tachtig van de voorbije eeuw gaf dit trouwens aanleiding om op locatie te gaan spelen, in leegstaande fabrieken en andere niet voor theater gebouwde of uitgeruste plekken. Men moest dan wel zelf vooraf de plek inrichten. Dit had financiële consequenties, zodat men verplicht was er niet een, maar een ganse reeks voorstellingen te geven.
Voldoende redenen dus voor een gezelschap om erover na te denken de zaal in haar geheel mee te nemen en een eigen netwerk uit te bouwen.

Het kleinste theater ter wereld

Een curiosum - maar dat wel zeer pertinent het idee van Thespis vertolkt - is Marcel Steiner, een Engelse acteur die in de jaren 1960-80 met zijn "Kleinste Theater ter Wereld" de baan op gaat[6]. Op het zijspan van een moto bouwt hij een theatertje voor twee toeschouwers. Het theatertje heeft de omvang van een kleerkast en is gemonteerd op het zijspan van zijn motorfiets. Er kunnen precies twee toeschouwers in. Ooit ensceneerde hij de stormscène uit "The Tempest" door zijn motorfiets op volle toeren te laten brullen en rondjes te draaien. Steiner is tegelijk tekstschrijver, acteur, scenograaf en technicus. Hij schreef een reeks klassieke producties van elk dertig minuten, waaronder "The Guns of Navarone" en "Cinderella". De binnenkant van het theater is bekleed met behangpapier met marmermotieven, aan de buitenkant staan klassieke zuilen gemonteerd en deuren met de opschriften 'Kassa', 'Stalles', 'Artiesteningang' en 'Nooduitgang'. Het theatertje van Steiner is natuurlijk een karikatuur: bedoeld als grap werd het uiteindelijk een instelling.

De vrachtwagen of trailer als drager

Het theater op reis meenemen is op zich niet nieuw. Kijk maar naar de rondtrekkende circussen. Wel nieuw is een kant en klare schouwburg meenemen: weg de zorgen van laden en lossen, montage en demontage en van het uitwisselen van exacte technische gegevens. Experimenten in die zin nemen een aanvang in het begin van de jaren zestig, onder meer met het "Theater in the Street" in New York. Op een vrachtwagen bevindt zich een demonteerbaar theater waar men mee rond trekt.
Door de beperkte breedte van de vrachtwagen of trailer is het telkens opnieuw monteren en demonteren hier nog een noodzakelijk kwaad. Voor architecten en ingenieurs is het een reden om op zoek te gaan naar flexibele structuren die tegelijk de arbeidsintensiviteit verlichten. Zo verschijnen er tal van diverse systemen gaande van openplooien, opentrekken, uitvouwen, openklappen, etc... tot eenvoudigweg de scenografie aanpassen zodat de ruimte intact blijft.

Openplooien

Het architectuurtijdschrift Bauen und Wohnen[7] publiceert in 1960 een afstudeerproject van een kandidaat-architect aan de Ecole Polytechnique de l'Université de Lausanne, waarbij de zijwand van een aanhangwagen in harmonicavorm open plooit in de vorm van een oplopende tribune. Het volume van de aanhangwagen wordt dan een beperkt speelvlak van 8 x 2,50 m voor kleine producties, projecties of lezingen. Het trapgedeelte met zes treden kan gebruikt worden als speelvlak of als toeschouwerruimte. De wagen wordt getrokken door een tractor, waarin ook de noodzakelijke nevenruimten ingebouwd zijn, zoals de kassa, de vestiaire, de toiletten, loge en berging. De mogelijkheid bestaat om de tribunes te gebruiken voor spektakels in open lucht of straattheater, ofwel om de wagens en de tractoren te schakelen zodat men een groter speelvlak bekomt of andere verhoudingen met het publiek. De eenheden zijn uitgerust met de nodige technieken, verwarming en airco, en akoestisch geïsoleerd. De hoogte is regelbaar in functie van onregelmatige of hellende terreinen, en het uitplooien gebeurt hydraulisch. De maximale afmetingen, de tractor inbegrepen, bedragen 18 x 2,25 x 4 m (LxBxH) zodat het geheel de weg op kan zonder extra begeleiding.

Marcel Steiner, U. K. 1980, Foto Reuter

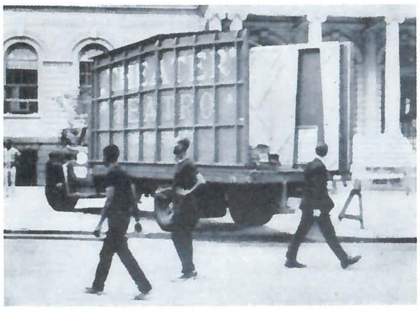

Theatre on the Street, New York 1961
Archief L'Architecture d'Aujourd'hui 1970 (152)

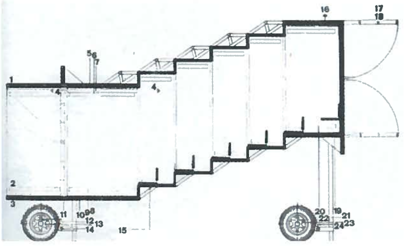

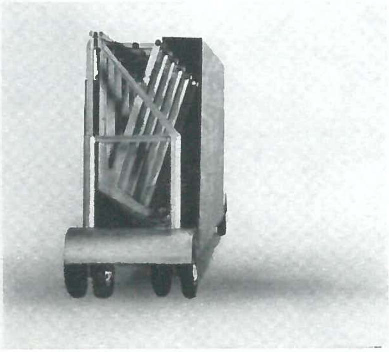

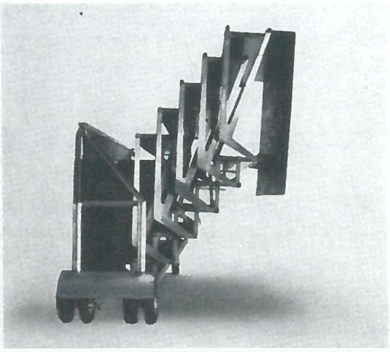

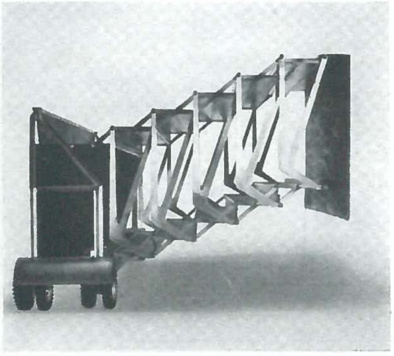

Project voor een mobiel flexiebel theater, Lausanne 1959
Archief Bauen + Wohnen 1960 (10)

Compact Quality

Many claim what only few can do. High-end specs and quality while still being compact and affordable. Fortunately not all brands are created equal, and Yamaha + Optocore is a match made in heaven. Below is some technical stuff to get you started, and at the end of this page you'll find our phone number which you can call to schedule a demo and see if we're wrong.

Optocore LX4AP

* Probably the best remote controllable microphone preamps on the planet
* Real analogue 1dB steps
* Redundant power supply
* Remote gain from the mixing console
* 48 microphone preamps, 16 line level returns, RS422, video and ethernet connection
* 48 channel analog split
* Headphone monitoring of all channels

Optocore YG2

* Optical connection directly out of your mixing console
* Fits in any Yamaha MY slot
* LAN over optical network

Optocore optical fibre

* Redundant "ring architecture" multicore
* Military spec cabling, durable with lengths up to 700m

Yamaha M7CL

* Full DSP processing based on decades of experience
* 48 fader
* Touch screen
* Centralogic
* Very intuitive user interface
* Proven reliability
* Compact and lightweight

What more could you possibly want from a digital mixing console ?
Contact david.liebens@amptec.be now for prices and more information.

AMPTEC
professional sound solutions

Duifhuisweg 11 - I.Z. "Het Dorpsveld" - B-3590 Diepenbeek - Belgium
Tel: +32 (0) 11/28.14.58 - Fax: +32 (0) 11/28.14.59 - E-mail: sales@amptec.be - http://www.amptec.be

Opentrekken

Bij andere projecten uit de jaren zeventig monteert men op de vrachtwagen en/of aanhangwagen een opklapbare pyloon met hijsinrichting die de theaterinfrastructuur opentrekt. De wagen is tegelijk transportmiddel en drager van het gebouw. Een voorbeeld werd gepubliceerd in het boek Le Théâtre uitgegeven door Bordas in 1980 onder de naam "Antenne mobile d'Animation"[8]
Het eerste nummer van "Actualité de la Scénographie" (Brussel 1977) publiceert een uitgebreid studieproject van dergelijk theater, met de naam "L'Unité d'Animation Culturelle"[9]. Het is een afstudeerproject uit 1973 van Taniel Tufenkjian en François Kerboul en heeft de vorm van een openluchtamfitheater, met 1200 plaatsen en een spelplateau van 250 m^2. Als uitgangspunt kozen ze voor het gebruik van reeds gecommercialiseerde standaard bouwelementen. De metalen mast op de aanhangwagen wordt mechanisch in verticale positie gebracht en trekt met kabels het amfitheater open, zoals bij een waaier. Onderaan wordt de structuur geconsolideerd met kolommen en windverbanden. Eventueel kan men deze ruimte afsluiten in functie van technische of administratieve lokalen.

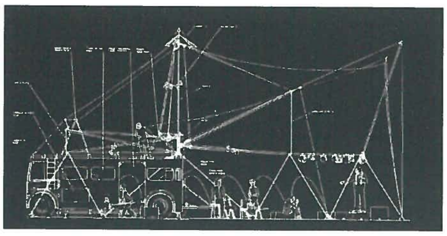

Antenne mobile d'Animation
© Murchland, Ridout, Farrel, arch. D.R. 13

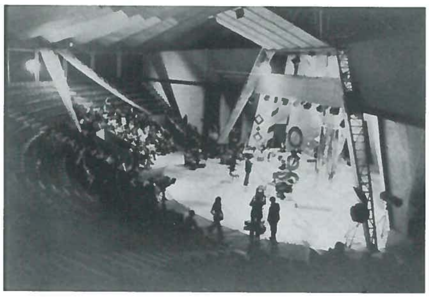

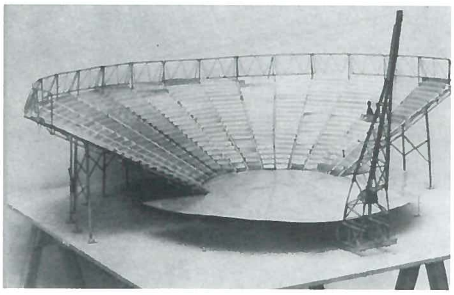

Unité d'Animation Culturelle, Algérie 1973
© Tufenkjian, Kerboul, arch.

Uitvouwen

De bedoeling van het theatergezelschap l'Entreprise met de inrichting van een vrachtwagen als theater, was niet direct het organiseren van reisvoorstellingen, maar in de eerste plaats het verbeteren van de relatie tussen de mensen, het publiek en de spelers. Het verschaft hen de zekerheid van een vaste huisvesting voor afspraken, repetities, reisvoorstellingen, feesten en vergaderingen. Tegelijk is het een werkbaar en soepel instrument in tegenstelling tot het reizen met een tent bijvoorbeeld. De compagnie werd opgericht in 1986 in het Franse Limousin, door de acteur, auteur en regisseur François Cervantès.[10] De architecten Philippe Cervantès en Sébastien Pousse ontwierpen in 1999 op een aanhangwagen een uitvouwbaar theater met frontale scène met achtertoneel, loges, een zaal in de vorm van een oplopende tribune voor 122 toeschouwers en een regiecabine. Het toneel heeft een oppervlakte van 8 x 8 m.
De vrachtwagen is samengesteld uit twee delen, de tractor met de tribune, een deel van de vloeren en de regiecabine, en de aanhangwagen met de scène, de rest van de vloeren en de pvc folie voor het dak. Een ingenieus systeem van metalen staven, glijstructuren en pivoterende balken vormt de overdekking van het theater. Vrachtwagen met aanhangwagen hebben een totale lengte van 18,75 m, een breedte van 2,50 m en een hoogte van 4 meter. In open toestand beslaat het theater en oppervlakte van 21 x 16 m en is 7 meter hoog. De opbouw kan met vier personen in een dag gebeuren.
Het theater is aanpasbaar. Zo kan de tribune gedeeltelijk uitgevouwen worden, zodat er plaats vrij komt voor eventuele tentoonstellingen of andere activiteiten. Tussen de scène en de tribune is een brede strook vrij voor de circulatie van de toeschouwers. Deze vormt als het ware een straat die in beide richtingen kan aansluiten aan het stedelijke weefsel en zorgt voor een betere integratie in de stad. De achterwand van het toneel kan ook open om het natuurlijke decor van de omgeving te integreren in de voorstelling.

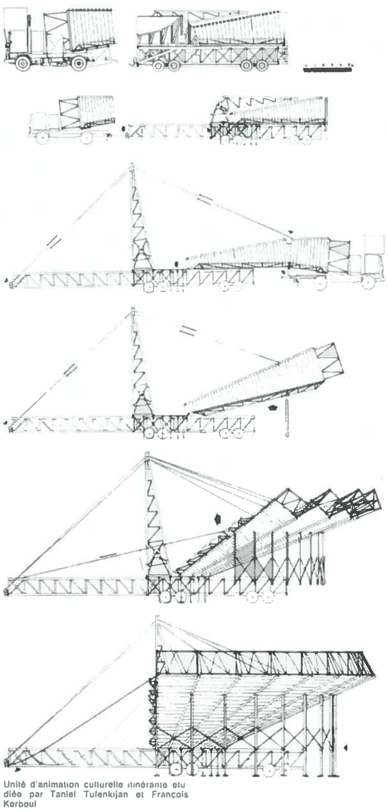

Unité d'Animation Culturelle, Algérie 1973
© Tufenkjian, Kerboul, arch.

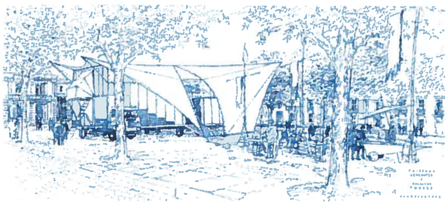

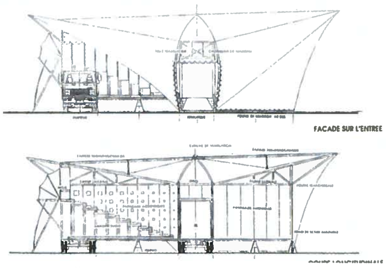

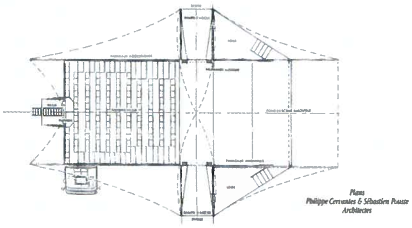

Camion-théâtre de l'Entreprise, Limousin 1999
© Cervantès, Pousse, arch.

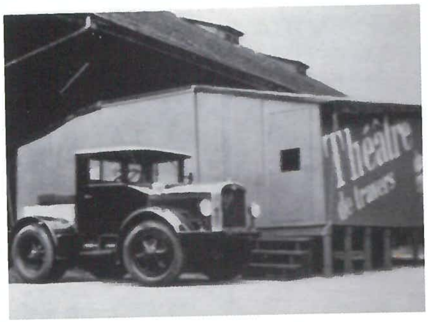

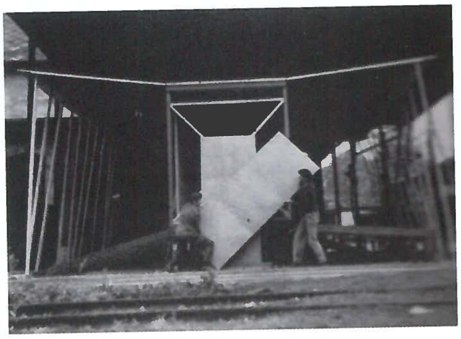

Théâtre de Travers, Basel 1968, Archief L'Architecture d'Aujourd'hui 1970 (152)

Theater op wielen, Demidilemidi 2001
Archief AAS

Openklappen

Analoog aan het principe van de openklappende zijwand die als podium gebruikt wordt bij de wagenspelen in de middeleeuwen, realiseren in 1968 twee acteurs van het Théâtre de Travers in Basel (Zwitserland) een rijdend theater met 120 zitplaatsen. Op het chassis van een oude vrachtwagen bouwen ze een laadbak van 12 meter lang, die langs beide zijden openklapt zodat er een totale breedte van 8 meter ontstaat.

Uitschuiven

Vzw Demidilemidi is een socio-culturele Brusselse organisatie die in 2001 het rondreizende stadsproject 'Theater op wielen' organiseerde. Met een oplegger gaan ze de hort op in de Brusselse gemeenten, maar ook daarbuiten. Door middel van een hydraulisch systeem wordt de trailer als een harmonica uitgeschoven tot een Black Box van 12 m breed en18 m diep, met 150 zitjes, een kleine licht- en geluidsinstallatie, verwarming en airco. De zaal is toegankelijk voor rolstoelgebruikers en heeft een afzonderlijke toegang voor de artiesten.

Het was met de schoolvoorstelling "Het Experiment van de Heer Borgers" dat bij het Friese gezelschap Tryater het idee ontstond een eigen theater mee op reis te nemen. Voor de voorstelling werd gebruik gemaakt van hologramprojectie, retro en front projectie, een mini camera en enkele effecten met water en lucht. Omdat het te complex was telkens op te bouwen in de wisselende omstandigheden van een school, werd de theatertrailer geboren.[11]

De trailer is uitschuifbaar van 3,50 m tot 6,50 m in de hoogte. Dit gebeurt door middel van acht lieren. Een hydraulische trap komt langs de zijkant uitgeschoven en maakt de trailer op een hoogte van drie meter toegankelijk voor de kinderen. Daarnaast wordt met behulp van hetzelfde hydraulische systeem een extra ruimte ter hoogte van het toneel gecreëerd als coulisse en kleedruimte. Het op- en afbouwen van de trailer kan volledig autonoom verlopen door middel van vier 12V batterijen die gedurende het rijden door de trekker geladen worden. Om de stabiliteit te waarborgen, bevinden er zich - naast de standaard poten van de oplegger - ook nog vier hydraulische steunen. Zo kan de trailer volledig waterpas staan op vrijwel elke stabiele ondergrond.

De beperkte binnenruimte is efficiënt en sober ingericht: een kleine scène van twee meter breed en vier meter diep, en een oplopende tribune met houten bankjes, net voldoende voor een schoolklasje. Onder de tribune staan de kachel, de versterkers van het surround geluidssysteem, de sublaag speaker, de hydrauliek en de Adte harddiskrecorders voor de video. De inklapbare regie is voorzien van een proscenium lichtsturing die de 30 kanalen ADB dimmers aanstuurt. Daarnaast stuurt de lichttafel ook de showcontrol computers aan waarmee video, geluidsfragmenten en special effects worden gestart. Het geheel heeft 32 A aan stroom nodig. Deze stroom zorgt bij stilstand ook meteen voor het laden van de batterijen.

Om de trailer het hele jaar te kunnen gebruiken, werd er voor geopteerd airconditioning, luchtverversing en verwarming op mazout te plaatsen. Deze zorgen voor een aangename temperatuur tijdens de koude wintermaanden of de warme zomers.

Na drie jaar reizen doorheen het land was "Het Experiment van de Heer Borgers" afgelopen en werd de trailer te koop aangeboden. Studio 100, het productiehuis van 'de sprekende hond', kocht en importeerde de trailer na een veldslag met de douane. Na enkele aanpassingswerken ter verbetering van de functionaliteit kreeg de buitenkant een hagelwitte kleur. Op de bovenbouw staan nu geleiders om een zeil aan vast te maken, een eenvoudig procédé dat zowel bij zon als regen van nut kan zijn.

Theatertrailer, 2007 © Studio 100

Anders bespelen

Maar waarom de scenografie van het stuk niet gewoon ontwerpen in functie van de verhoudingen van de vrachtwagen, en op een andere manier de ruimte bespelen? Dat is wat het Luikse gezelschap "La Compagnie Arsénic" sinds enkele jaren doet. Vorig jaar waren ze te gast in de Zomer van Antwerpen en momenteel trekken ze in de hoofdstad rond met "Dérapages", een ludiek stuk tegen extreem rechts van Olivier Coyette en Axel De Booseré. In plaats van in gevestigde theaters

Foto Luc Dhooghe

Foto V. Vercheval

Foto V. Vercheval
Théâtre Arsenic, Liège 2007

en cultuurcentra verkiest het gezelschap om in de probleemgebieden zelf te gaan spelen, daar waar de twijfels het grootst zijn. Daarom viel de keuze op het rondtrekken met een vrachtwagen, die men los van de bestaande culturele infrastructuur overal kan opstellen. De voordelen van mobiliteit moesten ze echter afwegen tegen de ruimtelijke beperkingen van de oplegger: vooral de verhouding tussen de breedte (ca 2,25 m) en de diepte (ca 15 m) maakt frontaal spelen moeilijk. Meestal is dat de reden waarom men de laadruimte doorgaans voorziet van uittrekbare volumes. Maggy Jacot ontwierp voor "Dérapages" echter een sobere scenografie die rekening hield met de ruimtelijke beperkingen. Vooreerst geen tribune of verhoogde speelvloer, maar een vlakke vloer en een lateraal speelvlak. De toeschouwers, met een maximum van 35 personen, zitten op losse stoelen dwars tegen de andere zijwand. De ruimte heeft eerder de allure van een leslokaal, met tekstmateriaal en illustraties tegen de wanden en de zoldering, als in een tentoonstelling. Het grote voordeel is dat de hele set, eenmaal geïnstalleerd, tijdens het reizen geen enkele manipulatie meer hoeft te ondergaan, en de voorstelling door één technicus kan gestuurd worden.

Netwerken voor de toekomst?

Net zoals bij locatieprojecten en straattheater kunnen allerlei voertuigen - en in de eerste plaats het bestaande openbaar vervoer - als speelruimte in aanmerking komen. Vaak blijft het echter bij eenmalige projecten, waarvan sommige interessant genoeg zijn om uit te werken over een langere termijn.

De dubbeldekbus *Bus-a-Nova* opereert voornamelijk als kindertheater in België, Nederland en Groot-Brittannië. De bovenruimte is ingericht met een klein podium en zitbanken voor maximum 40 kinderen of 35 volwassenen. Onderaan is er een verblijfsruimte voor de acteurs. Een mobilhome voor theater!

"Taxithéâtre" is een project van Anne Maria Pleis, gebracht in het kader van het Kunstenfestivaldesarts in 2003, waarbij elf taxi's het publiek opwachten voor een vertelrit door Brussel. Achter het stuur zitten acteurs, muzikanten en performers. De passagiers worden geconfronteerd met beelden uit de stedelijke omgeving, gekoppeld aan een geïmproviseerd verhaal of muziek.

Rondreizen met een theatertrailer heeft ook het voordeel dat men eigen circuits kan bedenken rond actuele thema's, zoals het project "Saw it on television / Didn't understand" uit 2004, een productie van het Gentse Publiekstheater. Een koelwagen van twaalf meter lang, die Stef Depover binnenin met hout omvormde tot een sober auditorium, vertrekt uit het Gentse havengebied voor een tournee door het land richting kust, en volgt hierbij dezelfde route als de asielzoekers. Michael De Cock vertelt onderweg de verhalen van wat die mensen meemaken. Het interieur heeft een suggestieve werking: de makers gingen ervan uit dat het thema geen grote theaterzaal verdraagt.
De nadelen van het gebruik van het wegennet, zoals verkeersdrukte en milieubelasting, doen opnieuw nadenken over mogelijke andere bestaande netwerken zoals de spoorwegen.
Een voorbeeld hiervan is de treinproductie "Zijspoor" van het KJT uit 1997. De tekst is van Jan Simoen en behandelt het thema van de daklozen. Het verhaal situeert zich in een oude beestenwagon in een verlaten station. Jan Verbist regisseert het stuk op locatie in diverse stations van het land. De scenografie is van Jerôme Maeckelbergh.

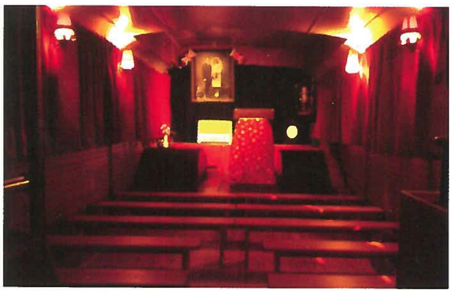

Bus-a-Nova, Antwerpen 2003, © A.Bonetto

Taxithéâtre, Brussel 2003, © Kunstenfestivaldesarts

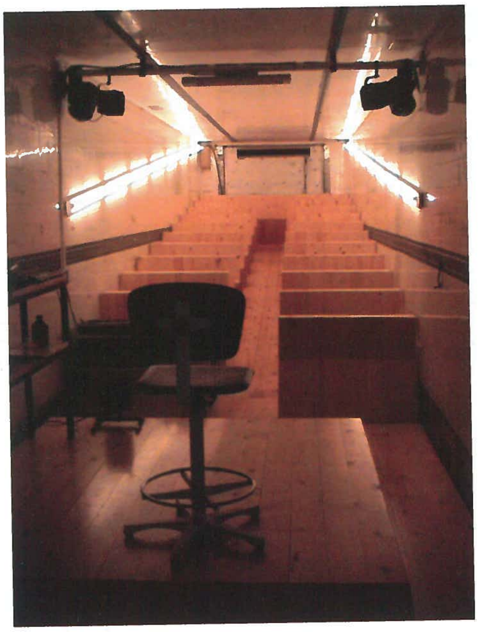

Saw it on television / Didn't understand, Gent 2004, © Stef Depover, M De Cock

23 Zijspoor, Berchem 1997, © Jerôme Maeckelbergh

The Train of Dreams, Touring Sweden 1990, ontwerp: Lotta Melanton © Theatre Institute Prague, PQ1991

Ook in andere landen verschijnen er projecten in treinstellen. Van de Zweedse scenografe Lotta Melanton was er op de Praagse Quadriënnale voor Scenografie van 1991 de maquette te zien van "The Train of Dreams". De telkens verschillend ingerichte en geschilderde wagons vormen de locatie en het decor voor "L'Oiseau bleu" van Maeterlinck. De passagiers-kinderen die meereizen, zijn tegelijk de spelers van het stuk.[12]

In hetzelfde jaar wordt het wedstrijdontwerp voor een "World Theatre" in Praag, van de Japanse architecten Yoko Morita en Yoshihiro Kurita, in het kader van de vijfde OISTAT Architectural Competition[13], bedacht met een eervolle vermelding. In hun voorstel, dat ze "Get on Board" noemen, maken ze een aftakking van een naastgelegen spoorlijn naar de betreffende industriële site waar het project is gesitueerd. De bestaande gebouwen worden grotendeels hergebruikt in functie van het theater, dat er bij aansluit in de vorm van een soort rangeerstation. Zowel artiesten als toeschouwers kunnen via het spoor het theater bezoeken.
De treinstellen kunnen ofwel als scène ingericht en bespeeld worden, ofwel als toeschouwerruimte. Hetzelfde geldt voor de perrons. Treinstellen komen en gaan, en brengen commentaar van de buitenwereld naar de microkosmos binnen. De wereld is permanent in beweging, en bij elke beweging verschijnen er nieuwe beelden.

Het is de oude droom van "Agitprop", de avant-garde beweging na de Russische revolutie in 1917, om de bestaande netwerken over land en water te gebruiken voor cultuurspreiding. Treinen, trams en boten werden toen ingericht als tentoonstelling voor de promotie van beeldende kunsten, literatuur, theater en film, omdat deze ook die uithoeken bereiken waar de culturele voorzieningen ontbreken.[14]
Maar het was Firmin Gémier die zes jaar eerder al, in 1911, op het idee kwam een netwerk op te

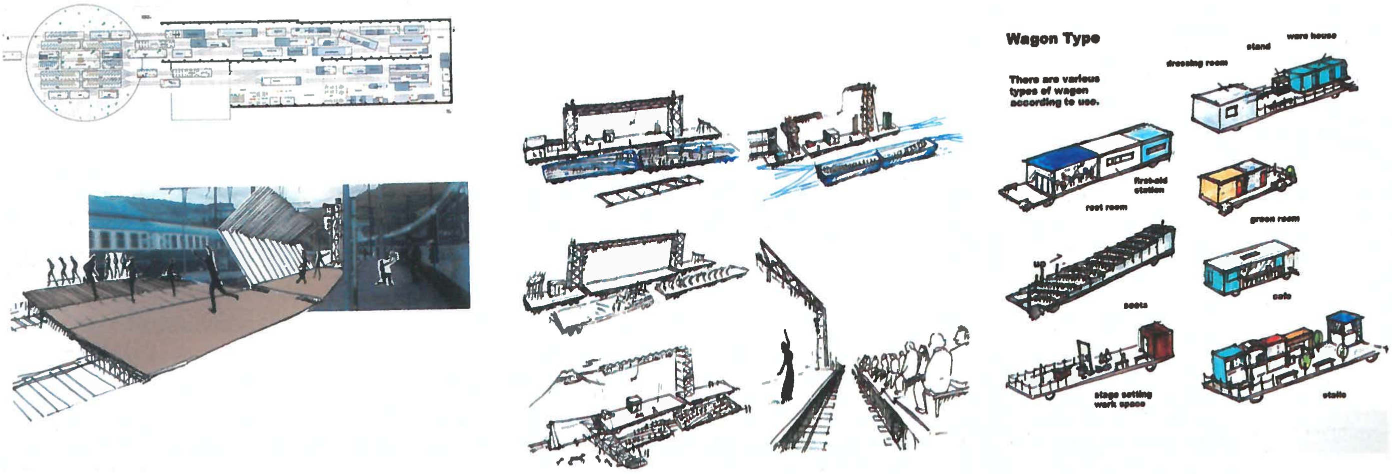

Get on board, architectuurwedstrijd OISTAT 1999 © Yoko Morita and Yoshihiro Kurita

zetten om zijn theatervoorstellingen in optimale condities tot bij de gewone mensen te brengen, in alle hoeken van Frankrijk. Omdat de bestaande theaters gebouwd waren op basis van verouderde spelregels en onderscheid in klasse, besloot hij om door de ingenieurs Moreau een demonteerbaar volkstheater te laten bouwen.
"Le théâtre en pierre, le théâtre fixe est une hérésie", zei hij. "Il est contraire au principe vital, à l'idée fondamentale du théâtre ... Le vrai théâtre, le théâtre logique, s'inspirant d'une tradition millénaire, n'est-il pas, dès lors, celui qui se déplace, qui va au devant de la foule et l'appelle bruyamment, comme faisaient naguère nos premiers baladins, ceux qui furent sur les routes, nos premiers acteurs, nos primitifs à nous[15]?»
Het werd een metaalconstructie met een tentdak, zonder scheiding van stand of rang en met een open scène, die met traptreden met de zaal verbonden is. Dit "Théâtre National Ambulant", zoals hij het noemde, bood plaats aan 1650 toeschouwers. Het was uitgerust met een regiecabine en lichtorgel, een elektrische centrale, een decoratelier, zaal en toneel, loges voor de artiesten, administratieve lokalen, etc. Acht stoomlocomotieven voor op de weg, die elk een naam kregen van een der muzen uit de Griekse mythologie, werden aangekocht bij een gespecialiseerd Engels bedrijf. Ze trokken elk een trein van meerdere van de in totaal 37 benodigde wagons. Sommige wagons, zoals voor de administratie en de loges, waren kant en klaar ingericht en werden aangeschakeld aan de tentconstructie. Niettegenstaande het succes en het enthousiasme van het publiek moest het theater al na anderhalf jaar zijn deuren sluiten om financiële redenen. Voor bruggen en bepaalde wegen waren de locomotieven te breed en te zwaar gebouwd. Al te vaak was er hierdoor vertraging en moest men voorstellingen annuleren, met een negatief financieel bilan als gevolg.

Resideren of zwerven?

Niettegenstaande het falen bleek dit project bepalend te zijn geweest voor de evolutie van het theater in de volgende eeuw. De "Copiaux" bijvoorbeeld, die in de jaren twintig rondreizen om in een 'netwerk' van leegstaande schuren van de wijnbouwers in Bourgogne te spelen, nadat ze hun theater in Parijs in de steek hebben gelaten. Later, in de jaren zestig en zeventig, trekken de theatermakers in West-Europa massaal weg uit de gevestigde theaters, de voorspelling van Gémier indachtig: "L'art dramatique de demain sortira des salles fermées, il débordera de toutes les enceintes... il transformera tous les citoyens en acteurs".[16]
Intussen heeft men zowat overal de nodige infrastructuur gebouwd als een grootschalig netwerk voor de spreiding en ontvangst van gezelschappen. Bouwen is doorgaans energieverslindend en tijdrovend: veel van onze schouwburgen en zalen zijn opgetrokken volgens standaardvoorbeelden of verouderde spelregels, houden geen rekening met de voortdurend evoluerende visies van theatermakers, en verworden tot stenen restanten uit vroegere tijden. Andere vormen van netwerken bieden zich aan. Tijd om zich hierover te bezinnen? De theatermaker is blijkbaar toch een nomade, naar lichaam en geest!

Voetnoten
1 Franse theatermaker, 1869-1933.
Zie: Gémier et la recherche de nouveaux espaces, in: Pauly Danièle, La Rénovation scénique en France, Ed. Norma Paris 1995, p. 87 e.v.
2 Phyllis Hartnoll, Geschiedenis van het theater. International Theatre Bookshop Amsterdam 1987, p. 10
3 Delarozière François, Le grand Répertoire, Machines de Spectacle, Actes Sud 2003
4 Van Thienen Fr. W. S., Het doek gaat op – Vijfentwintig eeuwen in en om het Europese theater. Deel 1 Oudheid-barok. W. de Haan Bussum 1969, p. 271 e.v.
5 Herwerking en opvoering door Herman Teirlinck in 1937 in Brussel en Parijs. Opvoering als wagenspel in regie van Marc Bober ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Brusselse KVS in 1976-77 i.s.m. het Brussels Amateurtheater CBA, en daarna op tournee in de provincie.
6 Marcel Steiner trekt met kleinste theater weldra opnieuw de baan op. De Standaard van 20 juni 1980
7 Uffholz Jacques, Fahrbarer theatersaal. Bauen und Wohnen 1960/10, p.385-389.
8 Couty Daniel et Rey Alain, Le Théâtre, Ed. Bordas, 1980, p.207
9 Bonnat Yves, Théâtre ambulant – Les unités culturelles itinérantes, in: AS 1977/01, p. 6-9.
Freydefont Marcel, Celui qui marche sur la pointe des pieds, in : AS 1992/59, dossier p. II-IV
10 Freydefont Marcel, Le camion-théâtre de l'Entreprise, In : AS 1999/96, p. 20 e.v.
11 Bovenberg Niko, Twee theaters op wielen en een spookhuis, in: Zichtlijnen 2004/95, p. 6 e.v.
12 Ptackova Vera, A Mirror of World Theatre, Theatre Institute Prague 1995, p. 253 en 281
13 World theatre in Prague 1999, 5th OISTAT Architecture Competition, cataloog OISTAT 1999, p. 80-81
14 Paris-Moscou 1900-1930, cataloog Centre G. Pompidou Paris
15 Achart Thérèse, Gémier - L'Homme d'un Théâtre à venir. Ed. Association des Amis du Théâtre Firmin Gémier 1987, p. 11, vrije vertaling : Het theater dat opgetrokken is in steen, als een vaste constructie, is een ketterij en tegenstrijdig aan het vitale uitgangspunt en de fundamentele betekenis van het theater ... Het echte theater, het logische theater dat zich inspireert op duizend jaar traditie, is dat niet het theater dat zich verplaatst, dat voor de massa loopt en deze luid toespreekt, zoals onze eerste komedianten die langs de wegen trokken, onze eerste acteurs, onze stamvaders ?
16 Idem, p. 30, vrije vertaling: De dramatische kunst zal morgen de gebouwde zalen verlaten, en over de omringende muren van de theaters naar buiten stromen ... ze zal de burgers veranderen in acteurs.

Literatuurtrein, Agitprop (Sovjetunie) 1919
uit: Paris-Moscou 1900-1930, catalogue Centre Pompidou

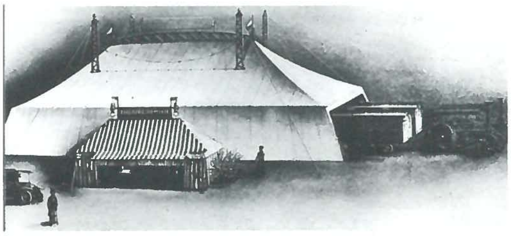

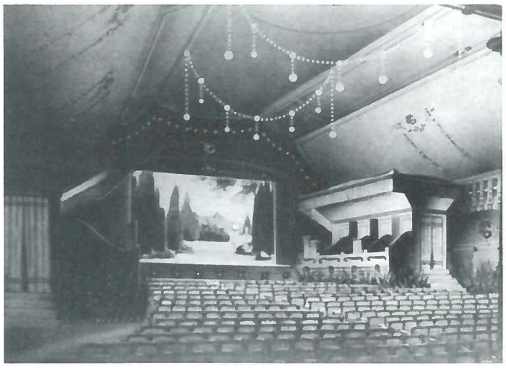

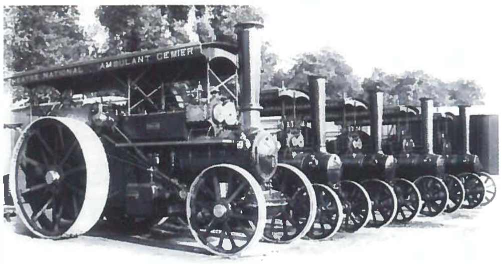

Théâtre National Ambulant, F. Gémier 1911
© Roger-Viollet en 'L'Association des Amis du Théâtre Firmin Gémier'

HET SPEL VAN WATER EN VUUR

IVO KERSMAEKERS

In februari 2006 vroeg Studio100 om voor de K3-tour enkele effecten te willen verzorgen met als thema de elementen water, vuur en aarde. Het decor bestond uit een stellage van layerpijpen en projectieschermen.Tijdens een eerste gesprek met de regisseur bepaalden we, in functie van de show, de vorm die deze effecten moesten aannemen. Zo moest het water over een bepaalde lengte van het podium een gordijn kunnen vormen en openen als een theaterdoek. Maar vooral wilde men willekeurig een segment kunnen openen en sluiten. Bij vuur was het de wens om met enkele branders een vlamwolk te creëren. Als tweede effect wou men een muur van vlammen in het decor verwerken, die als een lopend vuurtje aan gaat. Een laatste en niet te veronachtzamen programmapunt had te maken met de reisbestendigheid van het systeem: er waren acht verplaatsingen voorzien en de opbouw en de afbouw moesten in één dag gebeuren. Na dit eerste gesprek werd een definitief script opgesteld, met duidelijke vermelding van posities en eisen, zodat we het plaatje technisch compleet konden maken.

Het watergordijn

In normale omstandigheden neem je een bassin, een pomp en een watergordijn.

We moesten echter een ander systeem bedenken nadat we te horen kregen dat, zowel in de layerconstructie als in de betreffende theaters, de vloeren te weinig draagkracht hadden. Bovendien moest alles ook nog gemakkelijk te transporteren zijn en passen in de layerconstructie. Uiteindelijk kozen we voor een systeem dat geen grote hoeveelheid water nodig heeft.

Een 40 cm hoge bak van 1,98 m bij 1,98 m (foto 1), gemaakt in functie van de layerstructuur, doet dienst als waterreservoir. Vier banen van een meter breedte en 4,80 m lengte fungeren als vloer voor de opvang van het water en zorgen dat het water terug in de bak stroomt (foto 2). Een systeem van circulatiepompen zorgt voor een constante stroming. Hierdoor kan men, indien nodig, het systeem omschakelen van de bak naar het watergordijn. De gebruikte hoeveelheid water varieert tussen vijfhonderd en duizend liter. Tevens wordt het systeem gestuurd door twee pompen die elk een segment van vier meter bedienen. Tijdens het pompen naar het watergordijn verbruikt het systeem ongeveer driehonderd liter per minuut (foto 3).

Het watergordijn bestaat uit vier elementen van twee meter lang, die

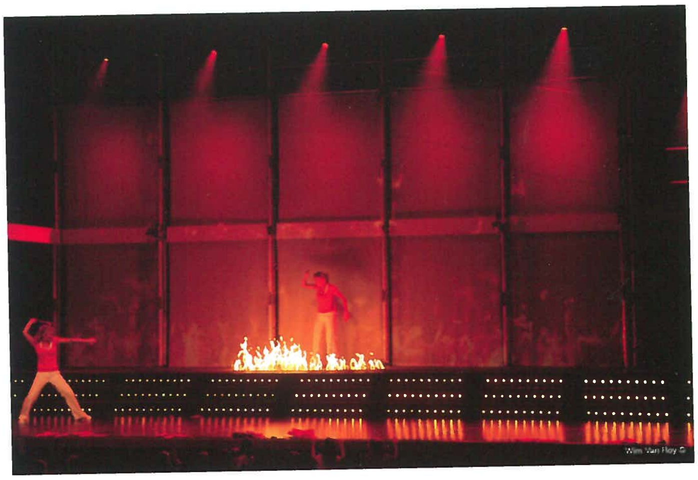

Foto's: Wim Van Roy

aan elkaar gekoppeld worden tot een geheel. De elementen van twee meter zijn op hun beurt opgedeeld in twee segmenten, zodat over de gehele lengte van acht meter elk deel van één meter afzonderlijk te besturen is. Elk segment van een meter heeft een eigen afsluiter en bij de pomp bevindt er zich ook één.
Het watergordijn wordt pneumatisch aangestuurd. Onder meer om te voorkomen dat het systeem in contact zou komen met elektriciteit, wat het geval is bij het gebruik van elektrische afsluiters (foto 4).
De DMX sturing zorgt voor een gemakkelijke koppeling aan diverse lichttafels of computersoftware. Alle constructies zijn uitgevoerd in hoogwaardig aluminium en pvc en de vitale delen zijn demonteerbaar voor onderhoud en schoonmaak. Voor de continuïteit van het systeem is elke zijde voorzien van drie pompen, zodat er voldoende reserve is bij het eventueel uitvallen van een pomp of om de druk iets te kunnen verhogen indien nodig.
Om het watergordijn als een voordoek te kunnen openen en sluiten, hangen beide segmenten van vier meter onder een hoek van maximaal 20 graden (foto 5), en is er een vertraging geprogrammeerd in de bediening van de kleppen. Door vanuit het midden te starten en vervolgens elk segment te sluiten, bekomt men het beeld van een gordijn dat opengaat als een voordoek. Uiteindelijk heeft men in de show alleen de twee middelste segmenten laten opengaan.

Maatregelen voor de veiligheid en het waterbeheer

Bij de ontwikkeling van het systeem is er op een aantal punten duidelijk rekening gehouden met de veiligheid voor mens en omgeving, conform de CE norm. Daar waar mogelijk is elektriciteit vervangen door een andere energiebron, of duidelijk gescheiden gehouden van het water. Alle elektrische componenten zoals pompen en sturing zijn voorzien van een aardlekschakelaar. Bij het ophangen van het watergordijn is op de beugels extra ruimte gemaakt voor de safety steels.
Werken met water vraagt ook deskundigheid inzake de invloed van bacteriën en de gevaren van vervuiling van het water. Tevens is er speciale aandacht vereist ter voorkoming van de legionella bacterie. Mede daarom heeft men op elke locatie een staal genomen en gecontroleerd op mogelijke bacteriën. Al te snel denkt men bijvoorbeeld om als aftappunt van het water de brandslang op de vloer te gebruiken, terwijl dit vaak een plek is waar het water lang in de leiding bleef zitten. Het water heeft er geen goede doorstroming gehad in tegenstelling tot een gewone kraan, die elke dag wel wordt gebruikt, en waar de bacteriën geen kans krijgen om zich te ontwikkelen.

Gasvlammen

Bij het gebruiken van gasvlammen doe je niks anders dan gas laten ontbranden door middel van gloeispiralen of ontstekingsbougies. De belangrijkste taak bij het werken met gasvlammen bestaat in het voortdurend denken aan de veiligheid. Dit is ook het cruciale onderdeel van waaruit het systeem is opgebouwd. Veiligheid kan zitten in de keuze van gaskleppen en ontstekingssysteem, en in de wijze waarop het gas uit de spuitmond gespoten wordt.
De set bij K3 bestaat uit vier branders en een Wall of Fire. De branders kunnen een vlamkolom of vlambol maken van een tot vier meter (foto gasbrander). De Wall of Fire, opgesteld in de vorm van een halve cirkel van drie meter doorsnede, maakt een muur van vlammen van 15 tot 40 cm hoogte. De installatie is verwerkt in het podium onder het watergordijn.
Alle branders worden bediend door elektrische kleppen, aangestuurd door DMX. Tijdens de bediening dient er eerst een dodemansknop ingedrukt te worden. Na het indrukken van deze knop gaan de veiligheidskleppen aan en is de installatie gevuld. De gasflessen zijn voorzien van een veiligheidsklep.
Bij het uitschakelen van de dodemansknop worden de kleppen van de gasflessen direct weer vergrendeld, zodat er geen gas meer in de installatie kan stromen.

Specifieke maatregelen bij het gebruik van het gassysteem

Wie werkt met gas dient telkens zeer goede voorzorgsmaatregelen te treffen, te vergelijken met het gebruik van pyrotechniek. Bij K3 heeft men de volgende veiligheidsmaatregelen getroffen:
Onder het podium bevindt zich een gasdetector, en links en rechts van het podium staat een brandset bestaande uit een brandblusser, een blusdeken en een waterblusser.
Bij de beëindiging van de show wordt het resterende gas uit de slangen opgebrand en de leiding leeg gemaakt. De gasflessen worden dicht gedraaid en de box wordt afgesloten zodat er geen gas meer aanwezig is in de leidingen. Men gebruikt propaangasflessen die kunnen worden opgeslagen in een afgesloten gitterbox. Dit is een box gemaakt van staal en rondom voorzien van gaas. Bij de gitterbox staat er een brandblusser. Conform de wensen van de lokale brandweer/toneelmeester kan de gitterbox ook buiten of op een toegewezen locatie in het theater worden geplaatst (bijvoorbeeld in het loadingdok).
Tijdens de show moet men de brandmeldinginstallatie op en rond het toneel uitschakelen. Dit dient steeds in goed overleg te gebeuren met de toneelmeester en de special effects technici.

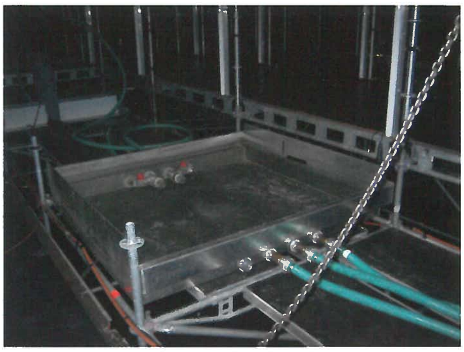
1. Opvangbak

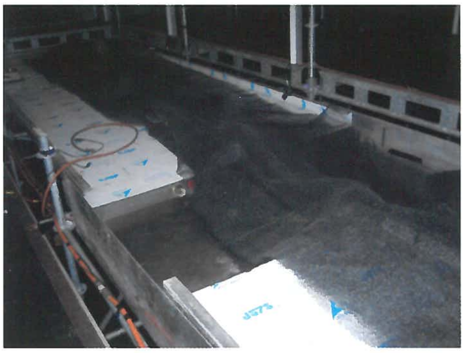
2. Waterbak

3. Eén van de pompen

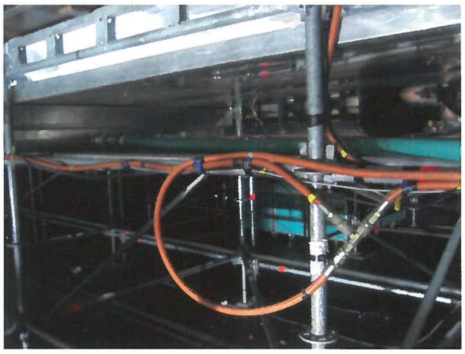
4.Aansluitingen onder het podium

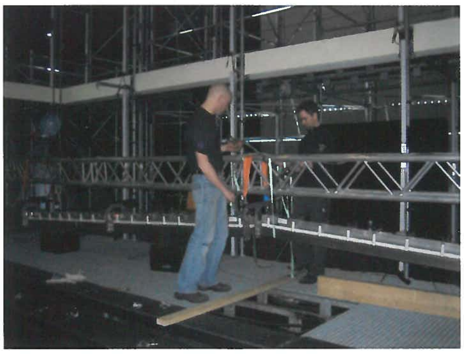
5. Het regensysteem

BASTT-CONTACTDAG
IN DE VLAAMSE OPERA GENT
DONDERDAG 8 FEBRUARI 2007

SIEBER MARLY

Lezing Johan Thielemans

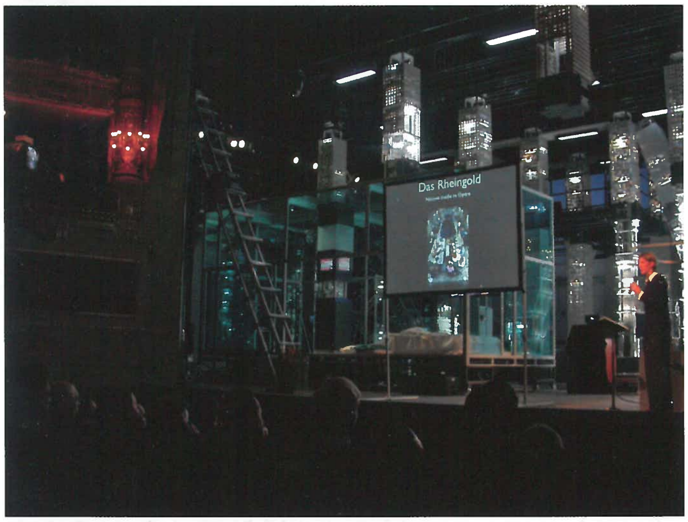

Wietse Bovrie aan het woord

Lunch in de concertzaal

De morgenstond heeft goud in de mond. Die donderdag was het vooral veel wit goud dat de straten bedekten. De sneeuwval en het daarbij aansluitende winterbestand konden de deelnemers niet tegenhouden om hun sledes te parkeren aan de Vlaamse Opera in Gent. Met een beetje vertraging, maar na een lekkere kop warme koffie, werden we in de Redoutenzaal verwelkomd door de voorzitter. Deze vestigde er de aandacht op dat het programma van deze contactdag een duidelijke illustratie is van een van de kerntaken van BASTT, met betrekking tot het bevorderen van de communicatie tussen de ontwerpers, de theatertechnici en de bedrijfswereld.
Het was fijn dat de gastheer, administratief directeur Lieven Struye, te midden van de drukte – de premièrevoorstelling van Die Walküre in een regie van Ivo Van Hove, de uitreiking van de cultuurprijzen en de verbouwingen aan het Antwerpse operagebouw – zich even kon vrijmaken. In zijn welkomstwoord nodigde hij de leden van BASTT uit om in het najaar een bezoek te brengen aan de gerenoveerde opera.

Gastspreker Johan Thielemans vertelde daarna, met de onvolprezen animo die hem eigen is, duidelijk en gestructureerd het verhaal van Die Walküre, het tweede deel van De Ring van Richard Wagner.
Das Rheingold, het eerste deel van het vierluik, is er de aanzet van. Aan het slot van Rheingold kijken het godenpaar Wotan en Fricka samen met hun gasten naar de skyline van het Walhalla, Wotans grootschalig project voor een multiculturele samenleving. Maar de praktijk blijkt weerbarstig: in Die Walküre is de ideale stad een chaotische metropool geworden, waar de tegenstellingen tussen rijk en arm en de uiteenlopende culturen een explosieve cocktail vormen. Wotan probeert nog steeds zijn project te redden. De Ring kan hem de macht daartoe geven. Om deze opnieuw in zijn bezit te krijgen, heeft hij voor nageslacht gezorgd. Erda schonk hem negen dochters, de Walküren. Het zijn een groep militante meiden met de dubbelfunctie van soldaten en (para)medici. Zij moeten Wotan aan een leger helpen waarmee hij een eventuele aanval van Alberich zal kunnen weerstaan. Bij een anonieme vrouw kreeg hij bovendien de tweeling Siegmund en Sieglinde, de Wälsungen. Van Erda kwam Wotan te weten dat alleen een onafhankelijke held de Ring kan heroveren. Wotan heeft Siegmund voorbestemd om die held te worden. Bij een overval op hun huis wordt de moeder gedood en Sieglinde ontvoerd. Jaren zwerft Wotan rond met Siegmund; om zijn onafhankelijkheid te waarborgen houdt hij hem onwetend van zijn missie en verdwijnt tenslotte spoorloos uit zijn leven. Siegmund hoort nergens meer bij; als een paria zwerft hij rond in een onherbergzame samenleving.

Deze theoretische uitleg was een mooie aanzet om het hoe en waarom van het scenebeeld van Jan Versweyveld beter te begrijpen. Wietse Bovri, technische productieleider, vertelde hierover wat volgt. We bevinden ons in het computertijdperk waarin de ring een computerchip wordt en de Rijn symbool staat voor de digitale snelweg. Het verhaal dat zich in zijn authenticiteit afspeelt in het bos met grote bomen, wordt voorgesteld als een stad met grote wolkenkrabbers. Ze staan volgens een geometrisch rooster ingeplant op de scène en lopen door in de zijtonelen. Deze elementen zijn stuk voor stuk met de hand gemaakt door de voltallige technische ploeg van de Vlaamse Opera. Ze bestaan uit een boomstam in piepschuim, waarrond een balkvormige open structuur in aluminium profielen geplaatst is, als een kolom om de hoogbouw te suggereren. De structuur

ADB

Dirk Minnebo geeft technische uitleg

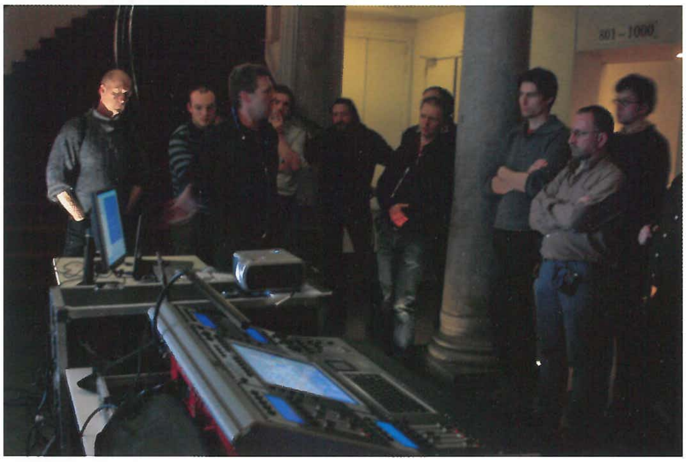

Barndoor

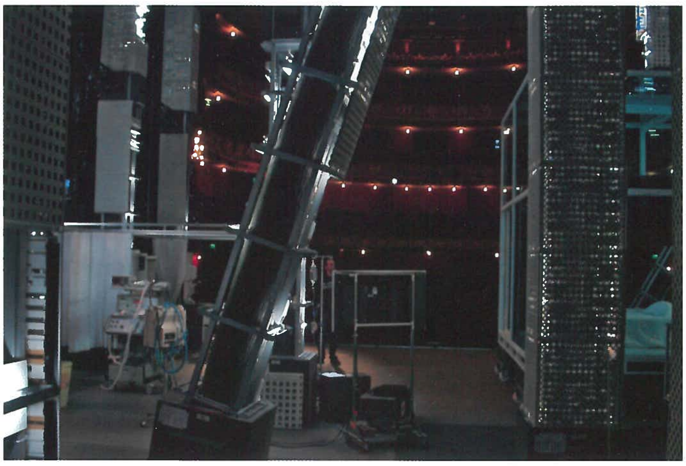

Op de scene

EVDV

One for the road

is op diverse plaatsen ingevuld met geperforeerde paneeltjes. De perforaties hebben de vorm van vier verschillende motiefjes en zijn achteraan voorzien van kleurenfilters. Sommige openingen zijn gewoon afgedekt. Dit om de diversiteit in de gevels weer te geven, want in de aluminium structuur zitten ook kleine TL-lampen verwerkt, om deze structuren de nodige allure te geven.
Het scenebeeld is in feite gegroeid vanuit het decor van Das Rheingold, waarin zowat het volledige decor bestaat uit videoapparatuur in alle mogelijke afmetingen en vormen. Een interessant weetje uit dit project is toch wel dat, omwille van de complexiteit, de technische ploeg tussenkomt en als dusdanig participeert aan de voorstelling bij scènewisselingen, maar ook voor het aansluiten en verplaatsen van de video-installaties.

Om de dag te kunnen overbruggen wachtte ons op de middag in de concertzaal een smakelijke walking diner.
De namiddag startte met een gemengde tour doorheen het gebouw en langs enkele demonstraties van nieuwe producten in verband met theaterbelichting. De firma Barndoor stelde de nieuwe lichttafel Palette voor, ADB pronkte met haar Motorised Warp en Martin kwam aanlopen met de MAC TW1. Deze technische uitleg werd aangevuld met rondleidingen doorheen de opera met medewerking van zowel de technische als de gidsenploeg. Ze brachten ons naar plaatsen zoals de zolders boven de foyer en de technische ruimtes rond en boven de toneeltoren. De luster in de theaterzaal kan opgetrokken worden in een bovengelegen technische ruimte voor onderhoud en herstellingen. Op en naast de scène kregen we gedetailleerde uitleg over de objecten uit het toneelbeeld. Deze zolderruimtes tonen zowel de oude manier van dit ambacht als de nieuwe.

Als er één ambacht is dat zeker blijft bestaan, is het wel de 'One for the road', op het einde van de contactdag. Een moment van lekker doorpraten en plannen smeden, en sneeuw en werkperikelen vergeten!

Foto's: Jerôme Maeckelbergh

WIETSE BOVRI:
HET GEHEEL IS MEER DAN DE SOM VAN DE DELEN

ROSE WERCKX

Die Walküre

We wilden wat meer weten over de totstandkoming van de Rheingold en Die Walküre producties in de Vlaamse Opera. Bij wie konden we beter terecht dan bij technisch productieleider Wietse Bovri? Ziehier zijn verhaal.

Voorontwerpen en haalbaarheid

In mei 2005 kwamen Jan Versweyveld en Ivo Vanhove in Gent een eerste ontwerpvoorstel voor Rheingold presenteren. Het project voorzag de inbouw van vijf grote hydraulische liften voor de snelle aan- en afvoer van nieuwe decorelementen... Vrij snel bleek dat dit concept niet haalbaar was. In het najaar kwamen ze terug met een volledig nieuw idee - het zijn telkens erg mooie maquettes, echte kunstwerkjes!

Na zo'n presentatie zit ik met de diensthoofden samen om in te schatten wat zoiets kost in mankracht. Mijn eerste werk bestaat dan ook in het opmaken van een volledige financiële raming op basis van de materiaalkeuzes van de ontwerper. Die is echter in grote mate vatbaar voor interpretatie!

Experimenteren met multimedia

Het concept was een huzarenstukje op multimedia gebied. Daarom zochten we naar werkzekere systemen (in dit geval een videosysteem) die stabiel en gebruiksvriendelijk genoeg zijn om te functioneren in een creatief proces binnen een productieplanning. Elke firma prijst zijn systeem natuurlijk aan. Om goede keuzes te maken komt er naast parate technische kennis ook veel intuïtie aan te pas. Het ging hier immers niet om een eenvoudige levering, maar om een serieus engagement van de firma waarmee we in zee zouden gaan. Tal Yarden was de man die van Ivo en Jan de verantwoordelijkheid had gekregen voor het hele videogebeuren.Gezien hij in New York woont, moest alles per mail en telefoon, wat niet evident is. Er was wel een gedetailleerde materialenlijst, maar welk beeld waar en hoe uiteindelijk terecht zou komen zijn we niet te weten gekomen tijdens onze preproductie. Het zou de eerste keer zijn dat in Europa zoveel verschillende soorten en generaties beeldmateriaal via een draadloos netwerk live op een scène worden gebruikt. We kozen voor de Gentse firma Fisheye omdat zij op Mac een speciale software hadden ontwikkeld om beeldmateriaal te distribueren. Onze grote zorg was te kunnen realiseren wat we beloofden. Het is een heel spannend proces geworden om dit vooruitstrevende project uit te werken met de mensen en middelen die we hadden.

Natuurlijk wil het artistieke team al zijn ideeën gerealiseerd zien, maar de tijd drong. We zorgden dus zelf voor een aantal voorstellen en haalbare alternatieven. Onze afdelingen Klank & Video en Elektra hebben daarin een enorme bijdrage geleverd. Het is allemaal gelukt maar de weg was lang en delicaat, dat wisten we vooraf.

Een schoorsteen moet een beetje roken, toch?

Budgetbeheer

Alles heeft met budgetten en logistieke parameters te maken. Zo was in het oorspronkelijke concept het Walhalla een appartementsblok op de achterscène. Indien we de volledige maquette hadden moeten uitvoeren zou Rheingold alleen al het totale budget van De Ring hebben opgeslorpt! Ook daarvoor hebben we met het productieteam naar compromissen gezocht, maar altijd voor ogen houdend dat wij bij het leveren van de technische service de touwtjes in handen moeten blijven houden, zonder afbreuk te doen aan het vooropgestelde artistieke eindresultaat. "Dit en dat kan, maar dat kan echt niet". Dan schakelt men even terug, en vaak komt men met een alternatief, dat artistiek nog sterker en juister is dan de duurdere versie.

Communicatie en werksfeer

In de beginfase is het niet gemakkelijk omdat je per mail en telefoon moet onderhandelen. Dan moet je vaak - zeer diplomatisch – meedelen dat iets niet kan, of iets je grote zorgen baart. In een gesprek rond de tafel gaat dat al gemakkelijker. Dan kan je nuanceren. Vanaf het moment dat we op de scène gingen en wij zeker waren van wat we konden bieden, ging het beter. De uitdaging blijft in te spelen op artistieke verlangens zonder de druk op de technici of op het budget te groot te maken. Het was een 'work in progress' en dat is inherent aan zo'n creatieproces. Je weet waar je begint, maar niet altijd waar je eindigt. Blijven communiceren en onderhandelen, op zoek naar een geloofwaardige realiteit die je binnen het gegeven budget krijgt, dat is voor mij de ultieme uitdaging!

Het is belangrijk de nodige feedback te blijven geven aan je medewerkers, die altijd (over)bezorgd zijn over hun aandeel in het proces. Zij willen niet dat er door hun toedoen iets fout zou gaan! Besprekingen zijn hierbij cruciaal.

En dan die tijdsdruk. Uit financiële overwegingen (kortere huurtijd van het materiaal) en artistieke overwegingen (Ivo moest zich eerst volledig met het acteren van de zangers kunnen bezighouden) zijn de video's er pas na drie weken repeteren bij gekomen. Dus veel tijd om te experimenteren en dingen uit te proberen was er voor ons niet. Maar dat is uiteindelijk bij elke productie het geval.

En de relatie met de regisseur

Het was voor mij de eerste keer dat ik met Ivo en Jan werkte.

Je moet de gulden middenweg vinden tussen professionaliteit en zakelijkheid enerzijds en menselijke omgang en diplomatie anderzijds. Dingen in het begin aftasten en contexten vinden. Maar na de eerste dag al drukte Jan zijn bewondering uit voor de professionele voorbereiding door onze techniek en bovendien merkte hij op: het is hier ook gezellig.

Je mag opmerkingen van een regisseur die zelf heel erg onder druk staat nooit persoonlijk opnemen! Het is een kwestie van geven en nemen. Ik bewonder echt de passie, werkkracht en gedrevenheid van dit team. Een week na onze première zag ik al de generale van hun Hedda Gabler (Toneelgroep Amsterdam). Ongelofelijk.

Ik hoop de ganse Ring te mogen doen. Het is een enorme uitdaging maar het geeft ook veel voldoening. Wij bieden met het ganse departement een complexe dienst aan. Er zijn heel veel mensen bij betrokken. Je moet kunnen delegeren naar alle diensthoofden. Je verwacht dat ze het concept kunnen vertalen naar hun medewerkers die op hun beurt mee de to-do lijst kunnen opmaken en opvolgen. Wie doet wat, waar, tegen wanneer en komt zeggen of het tijdig klaar geraakt en zo niet, waarom. Het is een drukke boekhouding. Eens die trein gestart is voor een productie, kan hij niet meer stoppen.

Na de première zijn Ivo en Jan als eersten naar het dagverblijf gekomen om ons te feliciteren. "Nog nooit heb ik in een huis zo'n gedrevenheid gevoeld bij het technisch departement. En bovendien hadden alle technici een zeer hoge geloofwaardigheid op de scène" (ze waren betrokken in het spel en changementen met open doek als technische figuratie)...

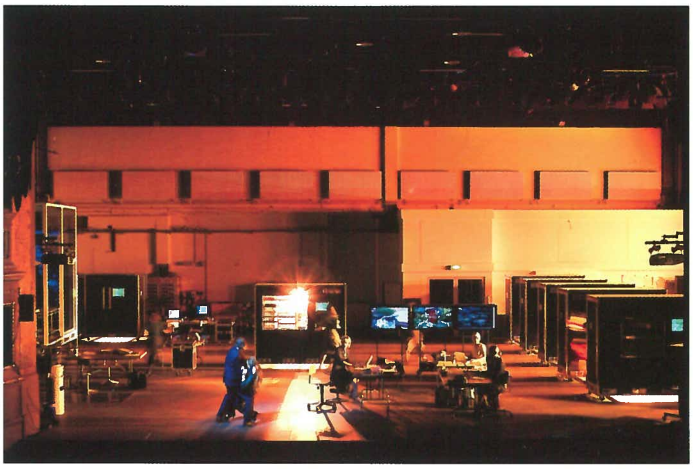

Das Rheingold

Die Walküre

Dat deed deugd. De medewerkers hebben vaak hun middagpauze en break opgegeven om de klus te klaren.

De technische problemen bij Die Walküre

Die Walküre betekende weer een hele opgave.

Twee aspecten vroegen om bijzondere aandacht: de vertaling van de symboliek en het helpen verwezenlijken van de ideeën van Jan!

Jan wilde een skyline, maar er moest ook een woud in. De beschaving die de natuur heeft verbannen. De romantische kant van de stad, maar tegelijk de gevaarlijke kant. De stad van de middenklasse met tv, koelkast en biefstuk, maar ook de door een burgeroorlog verwoeste stad met veldhospitalen.

Eèn ding moet je weten, Jan gruwelt bij het woord 'decor', dat doet denken aan decoratie, en dat heeft voor hem de onaangename bijklank

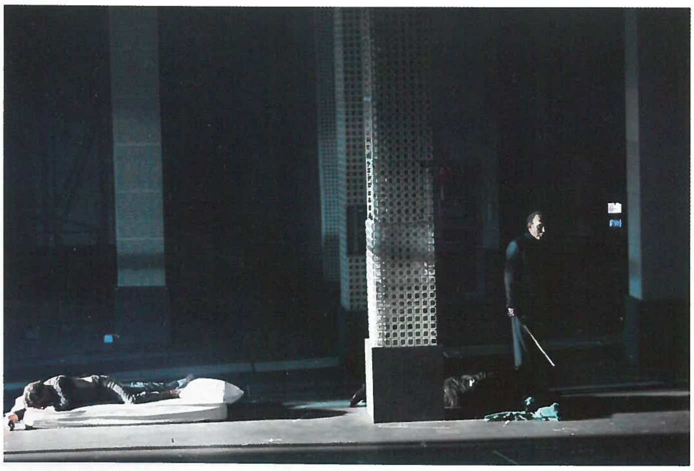

van realisme.

Door veel lobbywerk hebben zowat alle kringloopcentra en hospitalen in Vlaanderen en omstreken ons materiaal uit hun voorraad laten lenen of kopen voor een prikje. Door middel van creatieve oplossingen verwerkten we in samenwerking met Jan, zoveel mogelijk van ons standaard stockmateriaal in combinatie met nieuwe elementen en hebben we uiteindelijk veel waar voor beperkte middelen.

De boomstammen die in de zuilen verwerkt zitten, moesten we zeker faken in kunststof, omdat we met echte stammen een te grote puntbelasting op de vloer kregen. Ze wegen nu maximaal 28 kg het stuk. Het werd een groot succes voor onze schilders die de klus perfect klaarden.

Het huzarenwerk in de set van Die Walküre waren de bijna 1000 geperforeerde tegels van 60 bij 60 cm die elk een met de hand gemaakt rooster hebben gekregen. Ook dit hebben we in eigen beheer kunnen doen en wel met vereende krachten. Podiumtechnici, electro's en rekwisiteurs hebben dit samen met de schrijnwerkers in een heus bandwerksysteem gedaan gekregen. Allerhande huisraad als dampkappen, airco's en satellieten monteren tegen de aluminium zuilen.

Met vijf verschillende types van perforaties, honderden kleurcorrectiefilters, afstopvakjes en ongeveer 650 armaturen met koud (fluo) en warm (filinea) licht, probeerden we een geloofwaardig 'city by night' beeld te bekomen voor de ganse tweede act. De opdracht luidde dat het in de tijdspanne van de pauze van 25 minuten telkens moest kunnen verbouwd worden naar de volgende act. Dit zijn van die dingen waar je na de studieperiode moedig (maar in theorie) op insteekt en waar je dus heel blij mee bent als je ziet dat het ook effectief goed komt. Jan geeft ons dat vertrouwen en vind het vaak ook super interessant om bijvoorbeeld de technische installatie te laten zijn voor wat ze moet zijn. Dit zijn geen beperkingen voor hem en mogen dan ook à vue worden opgesteld.

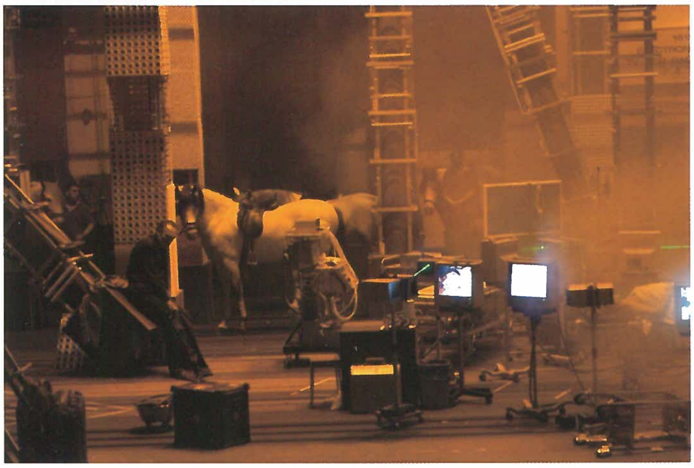

Die Walküre

Vijf witte paarden

En dan natuurlijk de vijf witte paarden. Het was eigenlijk een natte droom voor Jan en Ivo.

Ik kwam in m'n zoekactie naar stressbestendige en gedisciplineerde paarden vrijwel meteen bij de commandant Cavalerie van de rijkswacht in Brussel. Die verwees me vlot door naar een kennis van hem, Franco Vella, een Italiaan die in Herstal woont .

Met jaren ervaring in spektakel werd hij heel graag een partner in ons project. We hebben samen alles heel nauwkeurig voorbereid en rond elk risico de nodige veiligheidsmaatregelen getroffen.

Ze relativeren door hun aanwezigheid. Ze zorgen voor het nodige contrast met het dramatische verloop. En avant la musique !

Hoe gaat het nu verder?

Het vervolg kennen we niet. Ivo vindt het belangrijk om niet te veel vooruit te kijken. Hij analyseert het werk heel rustig, stap voor stap. In een interview met Geert Van der Speeten in De Standaard vertelt hij: "De Ring rammelt niet, zoals men wel beweert. De cyclus is fragmentarisch opgebouwd. Je ziet verschillende werelden. Als je dat fragmentarische accepteert als een kernbegrip van ons bestaan, dan is De Ring heel erg van deze tijd. Daarom kunnen we er ook veel beter mee omgaan. De grote monoloog van Wotan in het tweede bedrijf duurt twaalf minuten. Maar intussen ziet Wotan ook het failliet in: hoe mooi het had kunnen zijn. Hij maakt een stand van zaken op, en dat is ontzettend dramatisch. In de muziek voel je dat ook. Er zit woede in, verdriet, een besef van het einde."

Wij kijken alvast met spanning uit naar de volgende twee delen.

Foto's: Das Rheingold © Annemie Augustijns

VARIA

IK DENK DUS IK TEKEN.

Theatermaker Jan Lauwers stelt zijn beeldend werk voor.

"Kunst begint waar de filosofie en de wetenschap het laten afweten. Boven die wetenschappen hangt een soort hysterie waar de kunst uit ontstaat. Je moet de geschiedenis doen ontploffen om tot iets te komen. Grote kunstenaars zoeken de hysterie op, cultiveren en ondergraven die. Zo komen ze tot fenomenale resultaten. Kijk naar Bacon, Beckett, de hele rij" zegt hij in een interview (De Morgen – 30/07/2006). In de Bozar toont hij werk van 1996 tot heden tot 6 mei 2007 onder de titel 'Restlessness'.

Ingang Koningsstraat 10, 1000 Brussel
Vrije toegang
Info: www.bozar.be

'LICHT ALS LEIDRAAD'

Het theatermuseum presenteert de tentoonstelling en een publicatie van Licht als leidraad. Leven en werk van Frits Lensvelt (1886-1945)

Beide geven een prachtig beeld van de carrière van een veelzijdige kunstenaar. Lensvelt ontwierp decors, lampen en werkte daarnaast ook als binnenhuisarchitect en boekversierder. De tentoonstelling geeft voor het eerst een overzicht van al zijn werk. Er zijn onder meer decorontwerpen te zien die hij voor de N.V. Het Tooneel maakte. Daarnaast is een aantal bijzondere lampen te bewonderen die hij voor de consumentenmarkt ontwierp. Tenslotte zijn ook interieurontwerpen en voorbeelden van boekbanden en boekversiering van zijn hand in de tentoonstelling opgenomen.

Bij de tentoonstelling verschijnt een publicatie onder dezelfde titel. Deze publicatie, samengesteld door Jan Jaap Heij en Tuja van den Berg, bestaat uit een biografie en artikelen over Lensvelts verschillende werkzaamheden. Het boek omvat 160 pagina's en wordt geïllustreerd met meer dan 150 full colour afbeeldingen van zijn ontwerpen. Het boek kost € 31,- (excl. verzendkosten). Het is te verkrijgen via de boekhandel of te bestellen via www.tin.nl.

Licht als leidraad. Leven en werk van Frits Lensvelt (1886-1945) tot 28 mei 2007. Theatermuseum, Herengracht 168 in Amsterdam. Voor meer informatie www.tin.nl

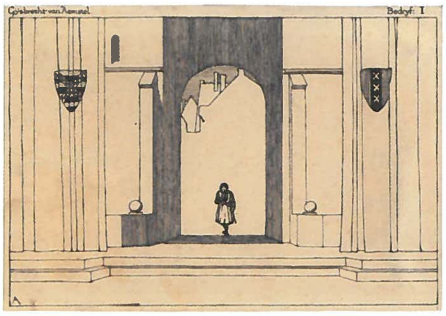

AVOLITES

Stage lighting
From rock to opera

Pearl 2008

De opvolger van de Pearl 2004 is uiterlijk niet echt veranderd, maar beantwoordt dankzij de technologische evolutie nog meer aan de eisen van elke lichtdesigner. Vooral de toevoeging van 2 USB-ingangen wordt enorm gewaardeerd.

Deze bieden namelijk de mogelijkheid om complete personality files en meerdere shows op te slaan en vergemakkelijken de aansluiting van een pc naar de console. Waarmee onder andere de Visualiser kan worden gebruikt.

De Pearl 2008 combineert zeer compacte afmetingen met een enorme kracht, die een volledige controle van 240 intelligente toestellen mogelijk maakt. Net als alle Avolites producten is ook de Pearl 2008 ontworpen voor een snelle en gemakkelijke programmering en playback. Het patchen van moving lights en color changers is eveneens zo eenvoudig als het patchen van een dimmer.

Pearl Expert

De Pearl Expert is de nieuwste uitgebreide versie van de populairste lichttafel in de branche en wordt binnenkort leverbaar.

Meer submasters, meer flashbuttons, meer kracht! Kortom, de tafel is nu ook de beste keuze voor het gebruik bij grotere en veeleisende producties en evenementen.

De Pearl Expert is gebaseerd op het Pearl 2004 operating system, hierdoor behoudt de Pearl Expert de beroemde gebruikersvriendelijkheid en toegankelijkheid van de Avolites lichtregietafels.

EVDV Trade   Bedrijvenpark De Veert 2   2830 Willebroek   www.evdv.com   Tel: 03/886.03.00   bruno@evdv.com

DE SCENO-ROTOR

ROSE WERCKX

DEELNAME BELGISCHE OPLEIDINGEN AAN DE PQ07

De jury

Communicatie is een woord dat bij iedereen vlotjes in de mond ligt, zeker in deze cyber-periode. Toch merk ik dat bij een bijeenkomst van professoren en studenten uit de sector scenografie en theaterkostuums over de taalgrens heen, men elkaar niet kent en ook de leerstof niet.

Naar aanleiding van de PQ 2007 organiseerde BASTT enkele bijeenkomsten om het programma van een ontwerpwedstrijd voor een stand ter promotie van de scholen samen te stellen. De sfeer was gemoedelijk en vooral bij de nabesprekingen kwamen de tongen los. Vier scholen namen de uitdaging aan. Het ontwerp is geen gemakkelijke opgave: stel minimum zes scholen in een ruimtelijk concept voor die allen een opleiding geven in de theatersector (scenogafie, kostuums, techniek) met een klein budget op een oppervlakte van $40m^2$. De winnaar staat in voor de uitvoering samen met enkele studenten van de RITS-opleiding. Midden december 2006 hadden wij een eerste evaluatie, waaruit vier projecten werden weerhouden door de jury uit vier verschillende scholen. De studenten werden door hun professoren begeleid naar een 2de evaluatie, die op 14 februari 2007 plaatshad in de ateliers van de Muntschouwburg. Qua invalshoeken waren de projecten totaal verschillend, praktisch uitersten.

St-Luc

Stephanie en Charlotte (St-Luc) stelden de 'L'exporavane BST 300' voor, een deels ontmantelde caravan op een camping. Elke school heeft zes plooistoelen die ophangen aan de wand, een video projecteert de schoolprojecten op een linnen doek, opgehangen als 'wasgoed'.

In de caravan identificeert elke school zich aan de hand van materiaal geplaatst in drie muurkasten die behangen zijn met verschillend behangpapier. Acteurs brengen een performance ter plaatse met als titel 'Scène de vie' en elke bezoeker kan een aandenken meenemen in de vorm van een glas of bord met het schoollogo.

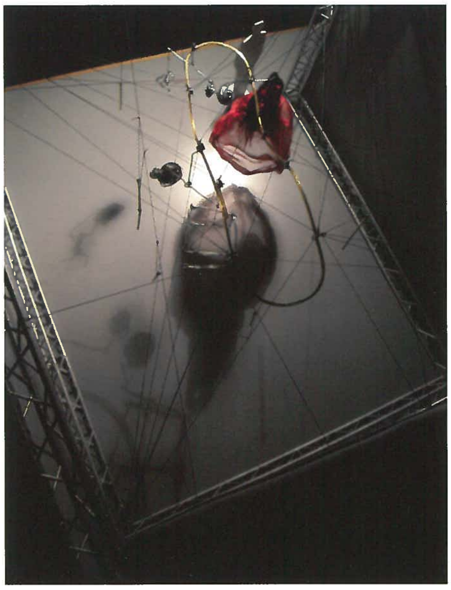

La Cambre

Sylvain (La Cambre) bedacht een hangende transportband 'Convoyeur', die lusvormig in de stand wordt opgehangen. De deelnemende scholen krijgen een deel van het circuit, dat langzaam ronddraait, een soort modeshow van objecten en kostuums, deels onderbroken door een 'carillon' dat het geluid van de Brabançonne voortbrengt.

Een abstract beeldend kunstobject werd door Jonathan (DKO) voorgesteld. Elke school krijgt een zesde deel van het volume, een soort gleuf met twee kijkrichtingen schuin opgesteld in de ruimte. Elke gleuf wordt naar eigen keuze ingericht.

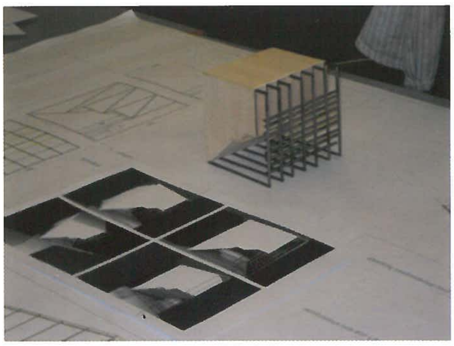

DKO

De Blids - studenten uit Diepenbeek - stuurden hun professor voor de voorstelling van hun project. Zij ontwierpen een tunnel van ongeveer tweeëneenhalve meter diameter bestaande uit zes ringen waarop afbeeldingen staan van ontwerpen en realisaties. Elke bezoeker kan deze ringen zowel binnen als buiten het volume in beweging brengen. Op het einde van de tunnel ontwaar je op een felrode achtergrond een grote B, langs de zijwand kan je even rusten of je documentatie er op nalezen. Praktisch unaniem verkoos de jury dit project omwille van de eenvoudige en duidelijke uitstraling onder voorbehoud van twee belangrijke opmerkingen: de prijsberekening en de technische haalbaarheid.

Het initiatief is in wezen een goed leerproces voor de studenten, die zelden op zo'n korte termijn geconfronteerd worden met realisatie en uitvoering. Het scholenteam is alvast nieuwsgierig naar de proefbouw en de uitwerking op de PQ07.

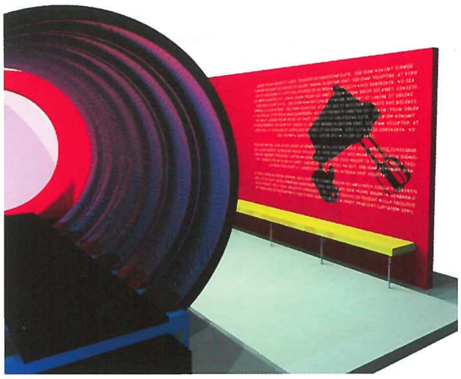

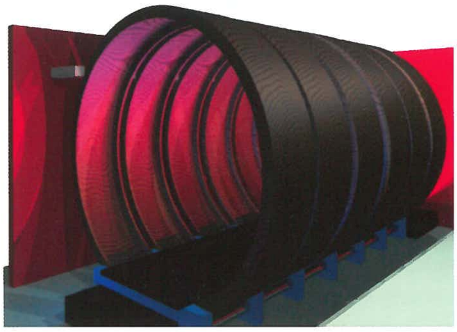

BLIDS-PHLimburg

BELGISCHE OPLEIDINGEN OP DE PQ07

Via het internet, de jobbeurzen en het VTi krijgt de student een vrij goed overzicht van de bestaande theateropleidingen in België. Toch is het niet overbodig de verschillende pedagogische invalshoeken van de opleidingen scenografie en theaterkostuums samen te bundelen in een artikel. Dat maakt kiezen misschien iets gemakkelijker. Deze redactie tracht ook het werk van jonge makers te publiceren, zodat regisseurs en gezelschappen hierop kunnen anticiperen.

ECOLE DE SCÉNOGRAPHIE
INSTITUT SAINT-LUC BRUXELLES (E.P.S.)

Une vision modeste et ambitieuse à la fois

La scénographie est l'art de la formalisation globale d'un espace de représentation théâtrale. Mais pas seulement : tout travail de mise en forme d'une pensée sur l'espace en tant que lieu de représentation relève en effet de la scénographie; c'est pourquoi celle-ci déborde de plus en plus souvent aujourd'hui du domaine strictement théâtral (fût-ce au sens large du terme) vers des champs qui mettent en jeu le concept de *représentation* : expositions, musées, espaces publics — partout où l'espace est perçu comme producteur de sens. Création d'un décor pour une mise en scène, aménagement de tout un espace pour un spectacle, conception d'un lieu de spectacle : l'intervention du scénographe peut prendre des formes et une importance diverses. C'est sur cette conception très large de la discipline que se base l'Ecole de Scénographie Saint-Luc, créée en 1984. Son enseignement se fonde sur une vision à la fois très ambitieuse et très modeste du métier.

Vision ambitieuse. En effet, le scénographe est, selon nous, responsable du dispositif spatial et de l'aspect visuel d'un spectacle, et ce *dans sa globalité*. Ce qui signifie qu'outre *la conception de l'espace scénique* proprement dit, il est aussi responsable de *l'unité visuelle* qu'il doit former avec les costumes, les éclairages, les objets (bien mal nommés «accessoires») et les acteurs, ainsi que de la part de suggestion spatiale que peut éventuellement prendre en charge le son ou la gestuelle des acteurs ou des danseurs.

Vision modeste, en même temps. Avant d'être un artiste, le scénographe est un des membres d'une équipe, au sein de laquelle chacun se doit d'œuvrer, non pour s'exprimer, mais au *service* du spectacle en tant que projet artistique commun.

L'enseignement de l'Ecole vise à former des scénographes possédant des connaissances approfondies en matière de conception, de fonctionnement et de réalisation du lieu de spectacle dans son acception la plus étendue : théâtre et danse, bien sûr, mais aussi music-hall, concert animation, télévision, cinéma, mais encore musée, exposition, publicité, architecture, urbanisme, ... La base de l'enseignement demeure cependant le théâtre, car c'est là que les rapports entre sens et espace sont à la fois les plus complexes et les plus compréhensibles.

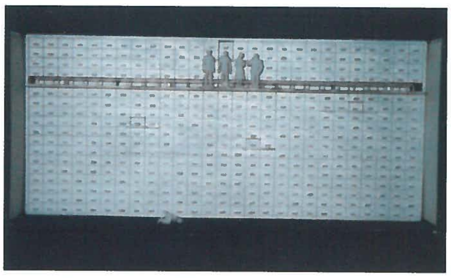

Ecole de Scénographie Saint Luc : Le Balcon, Jean Genet - Renata Gorka

En prise sur le réel, l'enseignement est assuré par des professionnels en activité (scénographes, costumiers, éclairagistes, architectes, acousticiens, constructeurs, régisseurs, dramaturges, comédiens, metteurs en scène, etc.) dont l'expérience enrichit l'enseignement en confrontant le plus possible l'étudiant aux conditions réelles de l'exercice de son futur métier. Soumise ainsi à un maximum d'influences différentes, voire contradictoires, sa personnalité se forge en se frottant à d'autres — non seulement ses professeurs, mais aussi les autres étudiants.

Trois grands axes structurent la formation : (1) l'espace du théâtre, son histoire, sa représentation, son expression; (2) la technique des décors, des costumes, de la lumière et du son; (3) la dramaturgie, les rapports entre jeu et sens.

La «colonne vertébrale» de la formation est l'Atelier de composition scénographique, dont la part dans l'horaire de cours croît d'année en année. Les connaissances et les compétences enseignées dans les autres cours y sont intégrées au fur et à mesure de leur acquisition.

Outre les cours constituant la base de la pratique artistique (Croquis, Dessin géométral, Dessin de costumes) et de la culture théâtrale (Littérature dramatique, Philosophie du théâtre, Histoire du costume, Histoire de l'espace scénique, Iconographie, Théorie de la Scénographie), d'autres cours (Technologie des matériaux, Construction, Acoustique, Son, Lumière, Eclairage, Régie, Sécurité) ont pour but de permettre au futur scénographe d'être à même de dialoguer avec les autres intervenants du spectacle avec lesquels il sera amené à collaborer.

L'accès aux études est conditionné par la réussite d'une épreuve d'admission. Les exigences auxquelles les étudiants doivent satisfaire au terme de chaque année d'études se rapprochent progressivement des conditions réelles de l'exercice de leur future profession. Les étudiants ont en outre l'obligation d'effectuer un stage auprès d'un scénographe professionnel.

La formation s'étend sur trois années d'études, à raison de 12 heures de cours par semaine, en horaire décalé (le soir). A Saint-Luc, en effet, l'Ecole de Scénographie s'inscrit dans le cadre des cours de promotion sociale. Mais ceci n'a jamais constitué une raison pour rabattre les exigences de la formation. Au contraire.

La réussite des études est sanctionnée par le diplôme de Gradué en Scénographie, reconnu par le Ministère de la Communauté française de Belgique.

Institut Saint-Luc Bruxelles (E.P.S.)
Ecole de Scénographie
57, rue d'Irlande
B - 1060 - Bruxelles
tél. : 02/ 537.36.45
fax : 02/ 537.00.63
e-mail : info@stluc-bruxelles-eps.be
url : http://www.stluc-bruxelles-eps.be
Coordinateur pédagogique : Xavier de Coster
e-mail : xdc@swing.be

ECOLE NATIONALE SUPÉRIEURE
DES ARTS VISUELS
LA CAMBRE – BRUXELLES

La scénographie est encore très peu connue du grand public. Les spectateurs imaginent difficilement la somme de travail que l'équipe a dû fournir pour monter un spectacle. Equipe composée de spécialistes de disciplines différentes (metteurs en scène, scénographe, comédiens, régisseurs, éclairagistes, machinistes, maquilleurs, constructeurs, couturières, ...). Le scénographe est chargé de concevoir tous les éléments visuels du spectacle (décors, accessoires, costumes, maquillages, ...) pour cela, il doit maîtriser lui-même un grand nombre de disciplines non seulement créatives mais également techniques.

L'enseignement de la scénographie dans l'école participe de la prospection permanente sans ignorer des bases considérées comme essentielles. Car l'invention visuelle au service d'un spectacle sous-entend à la fois, une culture et une impulsion poétiques. une analyse rigoureuse et des connaissances pratiques. Le scénographe doit être un plasticien pluridisciplinaire. C'est pourquoi l'atelier de scénographie fait partie d'une Ecole Supérieure des Arts Visuels (18 ateliers d'arts plastiques différents).

L'approche, l'analyse, l'étude de la théorie com-

me de la pratique passent par le filtre révélateur personnel de chaque individu.
L'éventail des possibilités est vaste: depuis les grands ouvrages lyriques jusqu'au théâtre de marionnettes en passant par les tragédies antiques, les comédies classiques ou les travaux contemporains. Il faut se baser sur les perspectives du théâtre de demain ou imaginer ce que sera le théâtre de demain, celui qui est à faire encore et dont on ignore les mouvances.
D'autres domaines où le scénographe joue de plus en plus un rôle important sont envisagés au cours des études : scénographies d'exposition, installations, cinéma, télévision, ...

Contenu et organisation des études 1er cycle de 3 ans (bachelier) et 2e cycle de 2 ans (master).
Pour entrer à l'atelier de scénographie, une épreuve d'admission est impérative afin d'approcher la personnalité du candidat, ses motivations, sa connaissance du théâtre contemporain, ainsi que ses potentialités créatrices.
Matière: Outre des cours fondamentaux (morphologie de l'être vivant, perspective, couleurs, formes, informatique) et des cours de culture générale (histoire de la photographie, histoire de la pensée visuelle et symbolique, questions et certitudes du monde contemporain, littérature, histoire de l'art, histoire du cinéma, anthropologie culturelle, actualités sur l'art), il y a évidemment des cours spécifiques à la scénographie: dessin de plans et techniques théâtrales, technologie des tissus et notions de couture spécifiques au théâtre, histoire du théâtre, pratique du dessin de costume - modèle vivant, histoire de la mode et du costume, techniques scénographiques, techniques et pratique du maquillage, techniques et pratique de l'éclairage, techniques et pratique des marionnettes Pratique: Chaque année les étudiants conçoivent des scénographies pour des textes théâtraux d'époques et de styles différents; conception. réalisation de la maquette, projets de costumes, en confrontation avec un metteur en scène professionnel tout au long de l'année. Ils effectuent des stages dans un atelier de construction décor ou costumes, ou assistent un scénographe sur un spectacle professionnel. Ils font la conception et la réalisation de la scénographie et/ou des costumes d'exercices d'étudiants comédiens ou pour des théâtres amateurs.
L'étudiant au cours de la 5ième année doit proposer et élaborer un projet personnel. L'étudiant doit par la création et la concrétisation de ce projet montrer au jury qu'il. est prêt à affronter le monde professionnel.
Sa personnalité créative pourra s'affirmer par le choix du sujet et la façon dont il l'aura traité.
Chaque étudiant aura donc eu au cours de ses études un aperçu multiple des pratiques scénographiques et son évolution aura été suivie personnellement par le chef d'atelier pour l'aider

ENSAV La Cambre : Sur le chemin de Damas Strindberg – Marine Dubois

à comprendre ses motivations, à compléter ses manques, à développer ses qualités et à affirmer sa personnalité artistique.

Ecole Nationale Supérieure des Arts Visuels de la Cambre
Atelier of Scenography
Abbaye de la Cambre, 21
B-1000 Bruxelles
Tel. : +32 2 648 96 19
www.lacambre.be
Coordinateur : Jean-Claude de Bemels

KONINKLIJKE ACADEMIE VOOR SCHONE KUNSTEN, HOGESCHOOL ANTWERPEN OPLEIDING "THEATERKOSTUUM"

De vormgeving van het hedendaagse theater is erg verscheiden. Enerzijds worden er voorstellingen gespeeld in historische of moderne schouwburgen, anderzijds wordt er in moderne of alternatieve ruimtes theater gemaakt, of ook op toevallige locaties.
Van de student die deze richting kiest wordt een actieve interesse verwacht voor de diverse vormen van de dramatische en aanverwante kunsten. De theatervormgever en kostuumontwerper moet naast een uitgebreide historische kennis, ook over een gedegen maatschappelijk inzicht beschikken. Een brede algemene ontwikkeling is aldus een basisvereiste.
De ontwerper moet zijn eigen artistieke ideeën via onderzoek en documentatie kunnen onderbouwen, om de artistieke discussie te kunnen aangaan met de andere samenwerkende podiumkunstenaars zoals regisseurs, dramaturgen en acteurs.
Scenografieën en kostuumontwerpen worden

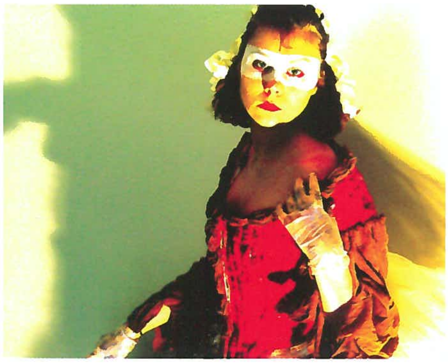
Hogeschool Antwerpen : Mysantroop – Lynn Bruggeman

niet enkel op papier gemaakt, maar moeten ook in de praktijk kunnen worden gerealiseerd. Door de eigen ontwerpen ook zelf te realiseren, verwerft de student een beter inzicht in de mogelijkheden en de begrenzingen van deze kunstdiscipline.
Tijdens de driejarige bacheloropleiding wordt er projectmatig gewerkt op basis van bepaalde thema's, scripts of teksten. De praktische oefeningen in kostuumontwerpen en scenografie worden ondersteund door onder meer tekenlessen en computertechnologie, en praktijkstages helpen om het werkveld grondig te leren kennen. Zo werkten studenten de afgelopen jaren onder meer aan stageprojecten voor de Musicalafdeling van het Conservatorium te Brussel, en voor het Hoger Instituut voor Dans (Hogeschool Antwerpen). En verder ook voor het straattheaterfestival Yawar, de Vlaamse Opera, de Opéra de Luxembourg, Music Hall, en diverse theaterensembles.
De afstudeerrichting theatervormgeving/theaterkostuum leidt niet alleen tot het gesproken toneel, maar ook naar opera en muziektheater, kinder- en jeugdtoneel, over ballet- en dansvoorstellingen tot stoeten en feesten. Verder is er ook in de film-, televisie- en videowereld een grote vraag naar bekwame decor- en kostuumontwerpers.
Afgestudeerden van deze opleiding, die uniek is in Vlaanderen, werken mee aan diverse grote en kleine theatergezelschappen en ensembles, muziektheatergezelschappen, variétéartiesten en musicalproducenten. Ze verlenen hun medewerking aan diverse productiehuizen voor film, VRT en VTM, of organiseren zelf een werkplek als ontwerper voor diverse feestelijke gelegenheden. (tb)

Hogeschool Antwerpen
Theaterkostuum Ontwerpen
Mutsaardstraat 31
B-2000 Antwerpen
Tel. +32.3.213.71.00
academie.antwerpen@ha.be
http://academieantwerpen.ha.be
Coördinator: Marnik Baert

KONINKLIJKE ACADEMIE VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN. EXPERIMENTEEL ATELIER SCENOGRAFIE.

In september 2001 startte in de Koninklijke Academie voor schone Kunsten een 3-jarige opleiding scenografie in het deeltijds kunstonderwijs. De opleiding wil aansluiten bij het alsmaar complexer wordende verhaal van de podiumkunsten en de cruciale rol van vormgeving hierin.
Theater is een plek geworden waarin verschillende kunstdisciplines met elkaar in confrontatie gaan. Installatiekunst, videokunst en architectuur zijn slechts een paar van de

Met Roden Staal komt u optimaal aan uw trekken ...

en aan al uw andere theatertechnische installaties.

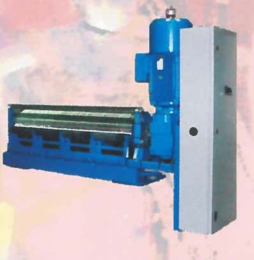

Heftafels
Manteau's
Lichtbruggen
Brandschermen
Beweegbare podia
Vrachtwagen heffers
Service en onderhoud
Loop en bedieningsbruggen
Computer gestuurde trekken
Elektrisch bedienbare trekken

RODEN STAAL

Hundelgemsesteenweg 578 A 9820 Merelbeke
Tel: +32 9 231 39 29
www.rodenstaal.nl
d.dhert@rodenstaal.be

TTAS bvba

Theater Technieken Advies & Studie

TTAS studiebureau voor theatertechnieken

Blekerijstraat 87, 9000 Gent
Tel. 32 (0)9 233 79 30 - Fax. 32 (0)9 224 15 31
E-mail info@ttas.be - internet www.ttas.be

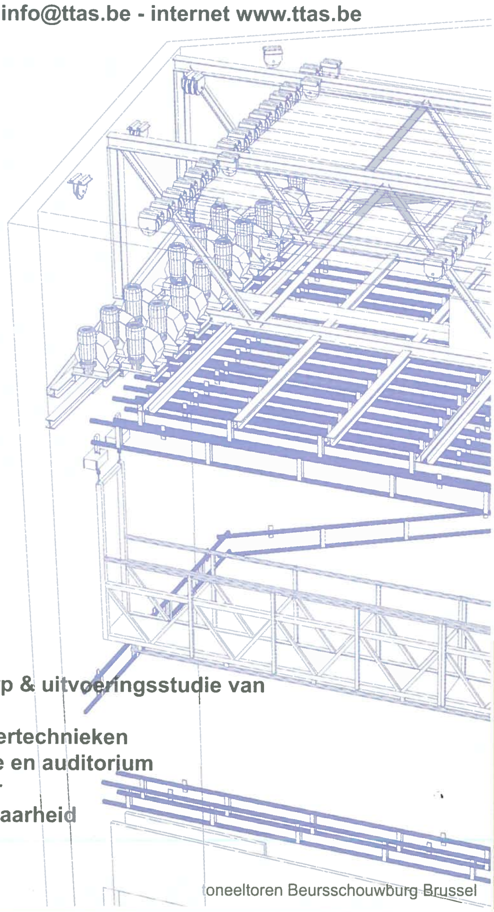

ontwerp & uitvoeringsstudie van

° theatertechnieken
° scène en auditorium
° decor
° haalbaarheid

toneeltoren Beursschouwburg Brussel

JEZET SEATING

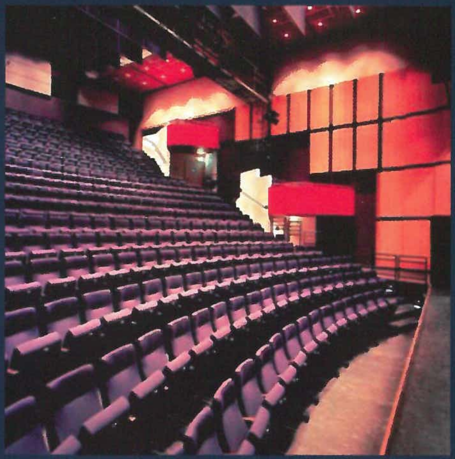

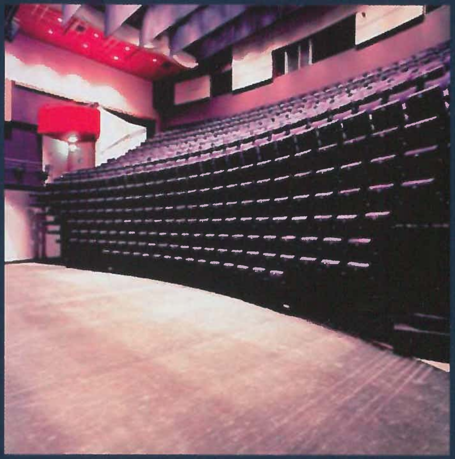

GEBOGEN TELESCOPISCHE TRIBUNE:
Theater DE SCHALM - Veldhoven (NL)

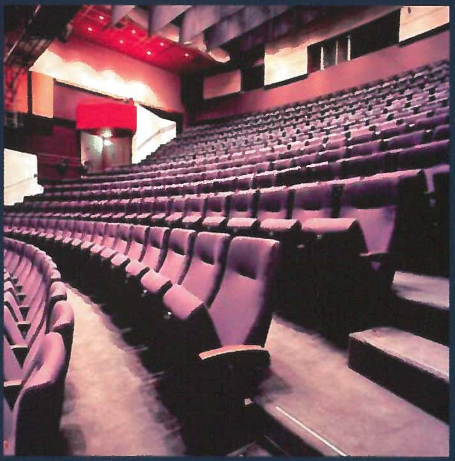

uw contact:
JEZET SEATING nv
t: **011 64 54 42**
f: **011 66 64 64**

e-mail: **info@jezet.com**
website: **www.jezet.com**

vertegenwoordiger België:
Koen Maesen
gsm: **0477 345 356**

elementen die het hedendaags scènebeeld bepalen. Het zoeken en benoemen van de ruimte waarin een voorstelling zich vandaag afspeelt, is voor de theatervormgever een steeds moeilijker en boeiender taak. Enerzijds houdt de scenograaf een vinger aan de pols; de podiumkunst is immers een levende kunst waardoor culturele en artistieke ontwikkelingen die in de maatschappij plaats vinden, onmiddellijk worden gereflecteerd in theater/dans/opera, en dus ook in het scènebeeld. Anderzijds

DKO: Locatieproject – Steven Brys

zijn de podiumkunsten gestoeld op een lange traditie, waarbij gedurende vele eeuwen het ene vormexperiment tot het andere leidde, en zich gaandeweg een vocabularium van theatrale codes en tekens ontwikkelde. Om het hoofd te kunnen bieden aan dit complexe spel van vernieuwing en traditie, is een toegespitste opleiding een vereiste geworden.

De opleiding zal gedurende de drie jaar zoveel mogelijk facetten van de scenografie belichten. In de praktijklessen scenografie wordt het volledige traject van het theaterontwerp behandeld, van het ontwerpen op schaal tot het ontwikkelen van een lichtplan. Via workshops en samenwerkingen met andere theateropleidingen krijgt de student een eerste ervaring op en rond de scène.

De theorievakken dramaturgie en theatergeschiedenis werken complementair en zullen inhoudelijk de lessen scenografie aanvullen en ondersteunen.

Op deze manier wil de opleiding een antwoord zijn op de complexiteit en de veelomvattendheid van het medium en wil in de eerste plaats een aansluiting zoeken bij een hedendaagse theaterrealiteit. De lessen zijn gespreid over drie avonden, twee uur theorie per week en acht uur praktijk gespreid over twee avonden.

De leerlingen moeten minstens achttien jaar zijn.

Er vind een ingangsproef plaats begin september.

DKO
Ateliers of Scenography
Blindestraat, 7
B-2000 Antwerp
Tel.: +32 3 213 71 60
E-mail: kaska.dko@wanadoo.be
Coordinatrice: Saskia Louwaard

POPOK
POSTHOGESCHOOL VOOR PODIUMKUNSTEN
THEATERVORMGEVING

Binnen de hedendaagse podiumkunsten is theatervormgeving uitgegroeid tot een belangrijke artistieke component. POPOK biedt jonge, aankomende vormgevers inzicht in dit vakgebied en stimuleert onderzoek naar nieuwe vormen. De opleiding bestaat al twaalf jaar en heeft een nieuwe generatie scenografen gevormd

Centraal in de opleiding theatervormgeving staat het ontwerpen zelf. Onder begeleiding van vooraanstaande scenografen als Johan Daenen, Niek Kortekaas en Benoit Dugardyn worden ontwerpprojecten voor theater en opera ontwikkeld die de praktijk zo dicht mogelijk benaderen. Professionalisering van het vak theatervormgeving is de ultieme doelstelling van de opleiding. Naast de praktijkgerichte kant, zorgt de opleiding voor een stevige theoretische onderbouw. Onderzoek en reflectie garanderen een postacademisch niveau.

Een selectieproef selecteert kandidaten op theaterbagage, talent en motivatie om het instapniveau van de studenten te peilen. De instroom van studenten is zeer gevarieerd: beeldende kunstenaars, architecten en binnenhuisarchitecten, grafisch ontwerpers, regisseurs, choreografen, theatermakers, enz. De wisselwerking en confrontatie tussen studenten met dergelijke uiteenlopende vooropleidingen, zorgt voor een vruchtbaar interdisciplinair karakter.

De opleiding Theatervormgeving concentreert haar lessen op één dag per week, maar vraagt van haar studenten een fulltime inzet bij het autonoom uitwerken van de lopende ontwerpprojecten. Daarnaast organiseert men ook intensief theaterbezoek aan belangrijke voorstellingen, studiereizen, werkbezoeken aan ateliers, enz. Ook een praktijkstage maakt deel uit van deze opleiding. Een tentoonstelling in deSingel van alle ontwerpen sluit het studiejaar en biedt de studenten een uitgelezen kans om zich met hun werk te presenteren aan de hele sector. De opleiding werkt trouwens nauw samen met deSingel, waar ze ook is gehuisvest.

POPOK - Theatervormgeving heeft een kwaliteitsreputatie opgebouwd binnen het werkveld, getuige de opvallende samenwerking met alle belangrijke theater- en operahuizen in Vlaanderen. De continue doorstroom van afgestudeerden bevestigt de waarde van deze advanced master studie die jonge vormgevers wil opleiden tot scenografen voor de toekomst.

Niek Kortekaas over scenografie:

Scenografie heeft nog steeds te maken met de letterlijke betekenis van het woord: "een ruimte betekenis geven". Het beeld blijft daarbij een sterke component als basis om een vertelling in onder te brengen. Zoals mensen altijd nood hebben aan verhalen, zullen ze ook altijd beelden nodig hebben.

POPOK
Postgraduate School for Performing Arts
Advanced Master Stage Design
p/a deSingel
Jan Van Rijswijcklaan 155
B – 2018 Antwerpen
Tel. : + 32 3 242 89 60
Tel. : + 32 496 41 29 09
Fax. : + 32 3 242 89 69
E-mail : theatervormgeving@popok.be
www.popok.be/theatervormgeving
Coördinator: Alex Mallems

BLIDS - PROVINCIALE HOGESCHOOL LIMBURG DEPARTEMENT ARCHITECTUUR EN BEELDENDE KUNST

In onze Master-opleiding komen studenten terecht in een wereld die een veelheid aan disciplines inhoudt: architectuur, licht, kleurenleer,... Scenografisch ontwerpen beperkt zich vandaag niet langer tot de wereld van theater. Film, televisie, events, tentoonstellingen: allemaal behoren ze tot deze discipline.

Blids wil creatieve scenografen opleiden die de verschillende technieken kunnen samenbrengen in een boeiend geheel. Alhoewel scenografie een tijdelijke vorm is die snel beleefd en begrepen moet worden streven we er toch naar dat er een boeiende dialoog onstaat.

Provinciale Hogeschool Limburg - BLIDS
Departement Architectuur en Beeldende Kunst
Master of Scenography
Gebouw E, B-3590 Diepenbeek
Tel.: +32 11 23 88 88
www.blids.be, jo.klaps@brusselslof.be
Coordinator : Jo Klaps

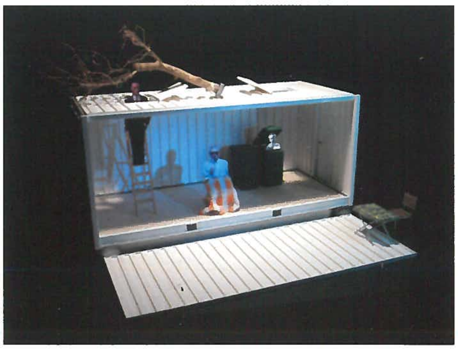

Popok: Endgame, Samuel Beckett – Dirk De Hooghe

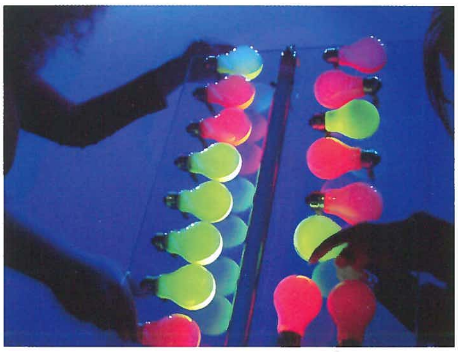

PHL : Light installation – Kirsten Wouters

TWEEBAND

YVES DE BRUYCKERE

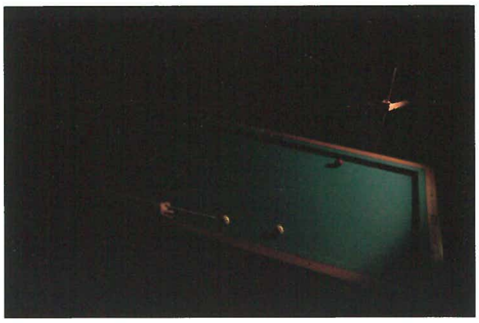

Foto: Emma De Kimpe

Onder de titel "Tweeband" start Yves De Bruyckere in dit nummer met een reeks interviews. Het is de bedoeling om personen werkzaam in de theatersector aan het woord te laten. De vragenreeks kan aanleiding geven tot uitgesproken standpunten. Natuurlijk kan de geïnterviewde op bepaalde vragen ook passen of relativerend antwoorden. Als eerste is LEO VERLINDEN aan het woord, momenteel werkzaam als adjunct technisch directeur van het Toneelhuis in Antwerpen.

Compromis

De weg die gevolgd wordt om iets te bereiken, is belangrijker dan het doel. Die weg afleggen: dat is het sluiten van compromissen. In het theater heb je dikwijls mensen die een idee in hun hoofd hebben, en dat voor 100% willen realiseren. Maar dat is onmogelijk, want het moet altijd gebeuren met mensen. Onderweg blijkt het resultaat soms beter als dat er gekomen is via een groepswerking. Dat is een compromis, wat ik beter vind dan perfectie.

Of perfectie bestaat?

Ik denk dat je perfectie enkel voor jezelf kan willen. Ik heb ooit in Ename een decor gemaakt voor Wim Dewulf voor zijn voorstelling "Beatrijs". Een volgende keer maakte een fotograaf de scenografie. Ik heb daar toen veel met die man over gediscussieerd. Hij wilde perfectie. Perfectie is natuurlijk wat in je hoofd zit. Hij wou dat wat in z'n hoofd zat, daadwerkelijk zien. Hij wou bijvoorbeeld zware materialen gebruiken om torens te bekleden en die bekleding moest op en neer gaan. Dat moesten zware doeken zijn. En dat voor een openluchtspektakel met stadspersoneel zonder theaterervaring! Hij wilde te veel. Ik ben in een dergelijke situatie absoluut tevreden met een behoorlijk resultaat. Dat is natuurlijk een compromis.

Waar het op neer komt: als de weg naar het resultaat gezamenlijk geweest is en als iedereen uiteindelijk tevreden is, dan is het wat mij betreft geslaagd.

Als een fotograaf de perfecte foto wil maken dan mag hij daar nachtenlang in zijn donkere kamer aan werken, dat is zijn beslissing. Maar als je iets wil verwezenlijken met een groep, dan is het belangrijk dat je mensen enthousiast kunt maken. Ik heb natuurlijk maar een stuk gekregen van wat ik wilde, maar ik was zeer tevreden.

Een gelijkaardig voorbeeld: "Een Belgische Cirque Belge" in het NTG in een regie van Walter Moeremans. Het was een voorstelling waar we dermate veel uren aan gewerkt hadden dat iedereen verschrikkelijk moe was.

Irené, een al wat oudere machinist - op die leeftijd waarop je van jezelf begint te denken 'Het lukt me niet meer'- deed tijdens de repetitie verschillende keren het changement verkeerd. Ik wilde hem de kans geven te herbeginnen. Voor Walter was dat natuurlijk vervelend, want het gebeurde niet één keer, maar verschillende keren. Ik ben blijven aandringen dat Irené voort mocht doen, want in zulke omstandigheden kiest men ervoor om zo iemand te vervangen. Ik wilde echt niet toegeven, want ik wist dat het te maken had met vermoeidheid. Ik kreeg mijn zin en het changement is gelukt.

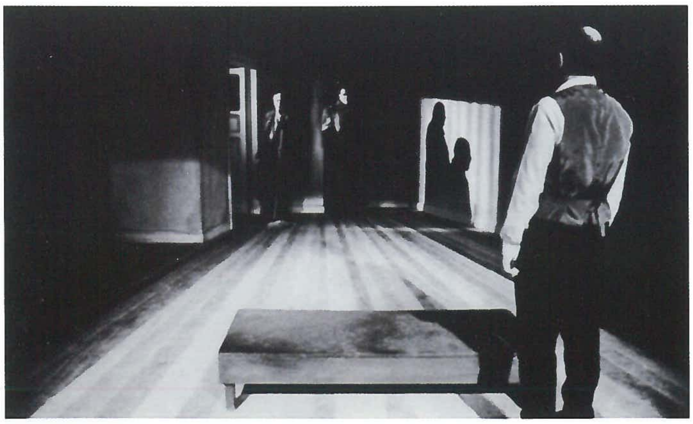

Foto 1

Gezinsleven of wereldtournee?

Dat hangt ervan af. Ik laat het afhangen van wat mijn partner er van denkt. Het is maar wat je wilt met je leven. Je kan ook kiezen voor het ene, bij gebrek aan het andere...

maar ik meen als je dat doet, je er al snel een 'déjà vu' gevoel bij hebt. Ik ben nooit verder geweest dan Spanje, met Lysistrata van het NTG.

Oranje kuipstoeltjes of rood pluche?

Rood pluche hoort in een historische gebouw. In dergelijke zalen zijn er echter veel stoelen waar men niet goed kan zien wat er op de scène gebeurt. Dus daarom: oranje kuipjes. Maar die pluchen zetels zitten gemakkelijker. Mijn voorkeur gaat uit naar een gebouw met geschiedenis, dat staat vast.

Het Concertgebouw in Brugge ken ik te weinig, ik ben er uiteraard al geweest ook toen het nog in de steigers stond. Mijn hart gaat toch meer uit naar de gebouwen waar ik gewerkt heb: NTG, de Vooruit, de Bourla, de opera in Gent en Antwerpen.

Ik zou die oudere gebouwen zeker niet afbreken. Je hebt mensen die enkel de buitenkant willen overhouden en van binnen alles slopen, zoals men met Théatre de la Ville gedaan heeft... Dat zou ik niet doen, jammer van alle historische elementen.

Een groep leiden of coachen?

Er moet leiding zijn. Maar ik noem het liever coaching. Als je ervoor zorgt dat iedereen zijn deel doet in het geheel, dan is dat gewoon veel beter voor het resultaat. Ik heb het ook moeten leren natuurlijk. Natan (nu toneelmeester) werkte nog niet lang in de Vooruit. We moesten voor oudejaarsavond kapstokken maken. En ik dwong hem bijna om ze precies zo te maken zoals ik ze wilde zien. Meteen de laatste keer dat ik dat op die manier gedaan heb. De man was jonger, en misschien zou hij inderdaad een paar fouten gemaakt hebben. Maar toch is het veel beter dat iemand die fouten maakt. Want anders moet hij gewoon uitvoeren wat ik wil en zo werkt het niet. Het moet wel vooruitgaan, het mag niet slabakken. Maar ik denk als mensen echt niet goed zijn, ze het ook niet volhouden. Het enige wat je moet doen is coachen, of is coördineren een beter woord? Laat iedereen in zijn waarde.

70-urenweek of CAO?

70-urenweek, omdat werk in het theater moeilijk te begrenzen is. De CAO is er gekomen omdat mensen te veel uren werkten. Deze morgen was

ik in het decoratelier van het Toneelhuis. Het gesprek ging over de werkuren. Ze zijn er met drie. Die gasten schrijven hun uren niet op. Als je met een kleine groep bent, kan je dat gerust doen... Ze zijn zo eerlijk dat ze niet profiteren van het systeem, daar ben ik van overtuigd. Als het nodig is, kloppen ze overuren. 70 uren is natuurlijk te veel. En een CAO is vooral ontwikkeld om medewerkers te beschermen. Het moet soepel blijven. De gulden middenweg.

Festival d'Avignon of Shaubuhne am Leniner Platz?

Avignon, omwille van de zomer. Ik ga er nu naartoe met "Mephisto". Met boventiteling, zoals we in het Kaaitheater deden. Vorig jaar was ik voor het eerst in Avignon, als toeschouwer. Het is een speciale sfeer, de hele stad leeft mee met dat festival. Misschien dat ik er na deze zomer anders tegen aankijk.

Eer of loonfiche?

Eer, maar niet omwille van de eer, de persoonlijke eer. Wat is eer ten slotte?
Tevredenheid over het geheel, niet het zelf schitteren. Loonfiche komt absoluut op de tweede plaats. Ik heb nog nooit gecontroleerd of ik mijn loon al gekregen heb. Ik heb nog nooit mijn uren opgeschreven. Natuurlijk wil ik wel goed betaald worden, maar dat is niet het belangrijkste.

Repertoiresysteem zoals in Muziektheater Amsterdam met ploegwerk in shiften, of locatieproject onder een autoviaduct?

Locatieproject onder een autoviaduct, omwille van de sfeer die je opbouwt. Zowel in Vooruit als NTG deden we locatieprojecten. Bijvoorbeeld met Hollandia, in de Acec-fabriek. Ook locatieprojecten in het gebouw van Vooruit zelf, in de Concertzaal. Prettige herinneringen...
Op oudejaaravond stond ik op het balkon te kijken naar die Concertzaal, die helemaal vol stond met volk, ... zweet, warmte... En dan weet je: een paar dagen later moet hier een tribune in... onder dat balkon. En een Grieks drama met koeienstront. Ik opteer absoluut voor een locatieproject.

De perfecte voorstelling, of 2 koffiepauzes en 2 maaltijden?

Het hangt ervan af waarom er geen pauzes mogelijk zijn. Als dat komt omdat muzikanten te laat zijn, gewoon uit nonchalance, en dat ze zo de pauzes voor iedereen in de war schoppen, dan heb ik het er moeilijk mee. Het is anders als de beslissing door de groep genomen wordt.
Als een individu alles bepaalt, dan is het logisch dat de groep zegt: "Jamaar, minuutje, hé".

Ik heb dat in het Toneelhuis ook gemerkt: mensen die in het theater blijven werken, die houden van theater. Eigenlijk heeft men daar ongelooflijk veel voor over. Het is maar als de andere kant begint te profiteren... Dus liever een perfecte voorstelling, maar het hangt ervan af hoe ze tot stand komt. Het is soms gemakkelijk als een regisseur weet wat hij wil, maar hij moet redelijk zijn.

Foto 2

Improvisatie of voorbereiding?

Je moet dingen vreselijk goed voorbereiden, en dan kan het nog zijn dat je moet improviseren. Omdat je niet anders kan: improvisatie dus enkel vanuit noodzaak. Je leert altijd beter en beter de noodzaak inzien van een degelijke voorbereiding. Er wordt nu beter voorbereid dan vroeger. Je wint daar geld en tijd mee.

Kunst of amusement?

Ik ben nog maar tweemaal in mijn leven naar het voetbal geweest, en een keer naar de zesdaagse in Gent. Die sfeer, hoe mensen daar in opgaan,... dat is ongelooflijk...
Mensen die vinden dat in een operagebouw enkel maar 'grote' kunst mag vertoond worden...
Als de mensen die het doen, het maar met hart en ziel doen.

De Roma of Vooruit?

Vooruit, omdat het meer mogelijkheden heeft. En omdat ik het zes jaar mee beleefd heb.
De Roma, omwille van zijn functie op die plek in de stad.

Ruim plannen of onderbemanning?

Ik zal eerder teveel plannen. Ik vind niet dat de techniek het slachtoffer moet zijn van beslissingen die boven hun hoofd genomen worden. De regisseur of de maker krijgt soms veel ruimte, dus de uitvoerders mogen ook wat comfort hebben.

Clash der ideeën, of totale dienstbaarheid aan één idee/kunstenaar

Door mijn ouderdom heb ik over een aantal dingen een mening en dus een oplossing..
Voor mij persoonlijk is het natuurlijk het makkelijkste dat de anderen geloven in mijn kennis van zaken. Met telkens 'het warm water te willen uitvinden', heb ik het moeilijk.
Als je vanuit een positieve ingesteldheid zegt "Dit is onmogelijk" en je moet dat dan nog bewijzen, dat is puur tijdsverlies. Vroeger was ik waarschijnlijk ook diegene die het warm water nog wilde uitvinden en waren er anderen die hetzelfde dachten als ik nu. Elke generatie wil dat doen.

Live cd of concertzaal?

Concertzaal, voor de sfeer... . Ik koop geen cd's, ik luister naar de radio. Ik ben ook niet iemand die dingen opneemt. Gewoon: het leven gaat verder, en dan hoor je dingen die gebeuren. Het toeval van het moment, daar wil ik het wel mee doen.

De Werf (Brugge), of het Concertgebouw?

Het Concertgebouw. Voor het gebouw, alhoewel ik er kritiek op heb. Het is een fascinerend gebouw. En ik heb veel respect voor de architect.

Architectuur of technische ruimte?

Technische ruimte. Ze moet dienen. Architectuur wil veel te dikwijls "architectuur" zijn.
Je mag ook niet het slachtoffer zijn van het probeersel van iemand... . Architectuur voor theater moet functioneel zijn. Dus: technische ruimte. Een goed voorbeeld? Er zijn er veel, niet echt iets dat er uitspringt. Veel Nederlandse scènes.

Specialist of all-rounder?

Allrounder. Omdat je anders teveel specialisten nodig hebt. En als ze in iets meer geïnteresseerd zijn, zoeken ze het toch verder uit.

Feiten of dromen?

Ik ben eerder voor 'feiten'. Waarom? Ik heb ooit decors ontworpen. En dan heb ik te vaak..., eigenlijk altijd teveel rekening gehouden met de werkelijkheid. Dus ja. Omwille van zoveel praktische redenen, enzovoort. Dus het zijn feiten geworden en gebleven, zeker in wat ik nu doe.

Geschiedenis of efficiëntie?

Als het 'efficiëntie-streepje-management' is, dan liever geschiedenis. Maar het moet natuurlijk efficiënt zijn. En als geschiedenis betekent dat je blijft hangen, dat je niet verandert, dan liever: efficiëntie.

Foto 1/2: Scenografie: Leo Verlinden
NTG Productie

BASTT-NIEUWS

IN MEMORIAM

MARC MEULEMANS

Geluidsontwerper Marc Meulemans overleed eind januari onverwacht in zijn woonplaats Antwerpen. Hij is vijftig jaar geworden. In de theaterwereld werkte Marc vooral samen met Ivo van Hove. Marc was een echte persoonlijkheid met een grote culturele bagage en een overdaad aan goede smaak. Hij combineerde rock, theater, mode en grafiek op een bijzondere manier.

PATRICK DE SPIEGELAERE

Op 45-jarige leeftijd overleed persfotograaf Patrick De Spiegelaere onverwacht aan een hersenbloeding. Hij laat een vrouw en drie kinderen na. Hij was een bezield vakman. Als hommage deze prachtfoto van 'Macbeth', een KVS productie uit 2001.

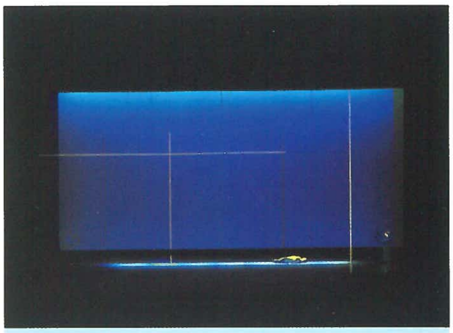

Bob Wilson,
Bluebeard's Castle

CONTACTDAG

*Op 1 juni 2007 plannen wij onze contactdag met als thema: **Special Effects** in het theater. Noteer alvast de datum, meer informatie volgt begin april.

CURSUS

*De Basiscursus Theatertechniek gaat door van 4 juni tot en met 8 juni 2007.
Nog enkele deelnemers zijn welkom.
Info op: www.bastt.be

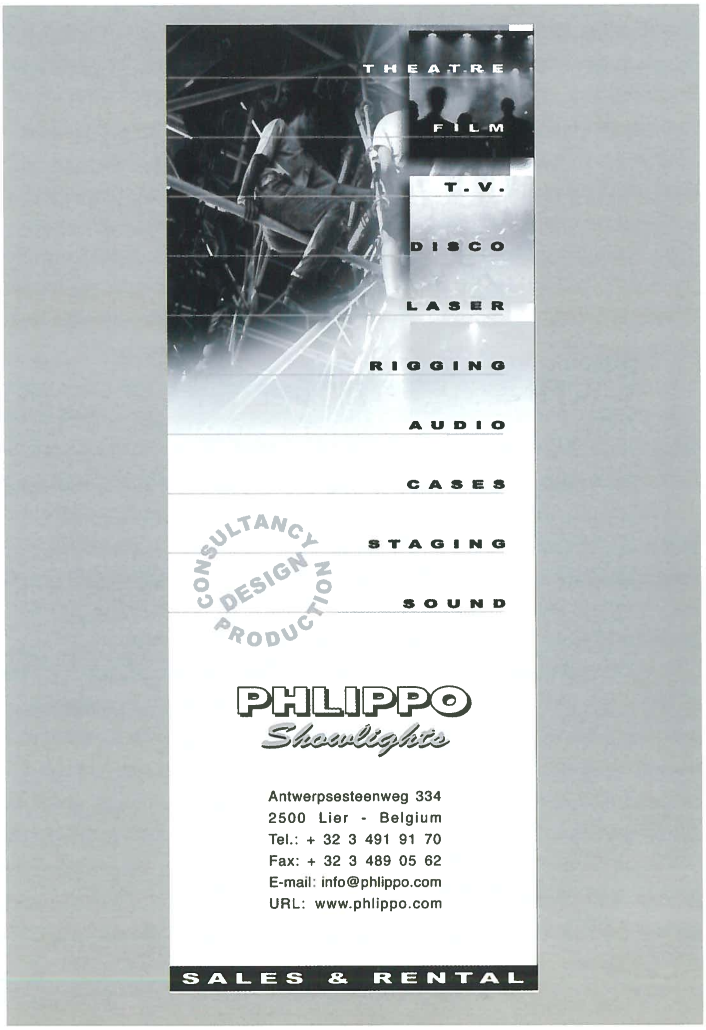

SENNHEISER

Reliably covered by Sennheiser RF wireless

You can always rely on Sennheiser wireless microphone systems, wherever you are in the world, whatever task you face, even under the most hostile conditions. As one of our customers puts it, "Sennheiser RF works where others fail". So call on Sennheiser for the most comprehensive RF wireless product portfolio worldwide—with microphones of every sort, a wide range of accessories and custom-made "specials". Get assistance from our global RF support team and find complete system solutions for every broadcast, stage or theater production, including the only true solution for multichannel applications. Our equipment is upward and downward compatible, ensuring that Sennheiser always remains a worthwhile investment. For more information please visit www.sennheiser.be.

ALP LIFT
kwaliteit op hoogte
la qualité en hauteur
hoogwerkers
nacelles
élévatrices
montageliften
nacelles
www.alplift.be
3003-002